

Minna Suihkonen

"Kukaan ei halua elää semmoista elämää, jossa omaa ääntä ei kuulu"

Haastattelututkimus etnisten vähemmistöjen omasta mediasta ja vähemmistötaustaisten toimittajien pääsystä valtamediaan

Journalismin tutkimusyksikkö
Tampereen yliopisto
Tampere 2003

Saatteeksi

Minna Suihkosen tutkimusraportti on syntynyt Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä vuonna 1999 käynnistyneen etnisyyttä ja rasismia koskevan tutkimusprojektin yhteydessä. Projekti liittyy eri hallinnon aloilla toteutettavaan rasismia ja etnistä syrjintää koskevan seurantajärjestelmän luomiseen, ja mediaseurantaa koskevan osuuden rahoittajana on ollut opetusministeriö. Suomenkielisten joukkoviestimien osalta tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä, ja samaan aikaan Svenska Social- och Kommunalhögskolanin yhteydessä toimiva Etnisten suhteiden tutkimuskeskus CEREN on tutkinut Suomen ruotsinkielisiä viestimiä.

Etnisten vähemmistöjen julkaisutoimintaa koskevan osatutkimuksen suunnitteluun ja tutkimuksen aineistona olevien haastattelujen tekoon on osallistunut myös tutkija Yonca Ermutlu Helsingin yliopiston viestinnän laitokselta.

Rasismi ja etnisyys mediassa -projektin julkaisuja:

Raittila, Pentti & Suikkanen, Risto & Lilja, Timo (1999): Rasismi ja etninen syrjintä mediassa, esitutkimusraportti. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

Raittila, Pentti & Kuttilainen, Tommi (2000): Rasismi ja etnisyys Suomen sanomalehdissä syksyllä 1999. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja C 31/2000.

Etnisyys ja rasismi journalismissa (2002), (toim. Pentti Raittila). Julkaisijat: Journalismin tutkimusyksikkö (Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos) sekä Suomen Journalistiliitto (Mediakriittinen julkaisusarja 6). Kustantaja: Tampere University Press, Tampere 2002. Teos on julkaistu kokonaan myös verkossa (<http://tampub.uta.fi/tup/951-44-5486-3.pdf>). Sisältää seuraavat artikkelit:

- * Sari Pietikäinen: Etniset vähemmistöt uutisissa – käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa
- * Pentti Raittila: Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000
- * Karina Horsti: Maahanmuuttojournalismi – välivaihe monikulttuuriseen journalismiin
- * Eeva Ahola: Romaniturvapaikanhakijat tv-uutisten kohteina
- * Sanna Rummakko: Inkeriläisten paluumuuttajien syrjäytyminen television ajankohtaisohjelmissä
- * Mia Ahola: Etnisyys urheilupöydillä - Sevillan yleisurheilun MM-kilpailujen käsittely iltapäivälehdissä
- * Anna-Maria Pekkinen: Viesti valkoisesta vallasta välittyy verkossa
- * Pentti Raittila, Karina Horsti ja Sari Pietikäinen: Onko journalismilla varaa parantaa?

Pentti Raittila ja Susanna Vehmas (2002): Aineistoraportti: Etnisyys suomalaisissa sanomalehdissä 1999-2000. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Raportti on julkaistu myös verkossa osoitteessa <http://www.uta.fi/jourttutkimus/etnisyysraportti.pdf>

Pekkinen, Anna-Maria (2002): Rasismia Internetissä – vierasvihaisen nettiaineiston kartoitus (loppuraportti). Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.

Markkanen, Mari (2003): Etnisyys ja rasismi suomalaisissa nuortenlehdissä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos (samassa niteessä Auli Harjun raportin kanssa)

Harju, Auli (2003): Etnisyys suomalaisissa sanomalehdissä syys-lokakuussa 2001. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos (samassa niteessä Mari Markkasen raportin kanssa)

Julkaisuja myy: TAJU, Tampereen yliopiston julkaisujen myynti, 33014 Tampereen yliopisto, puh. (03) 215 6055, Fax (03) 215 7685, taju@uta.fi,
<http://granum.uta.fi>

Projektin yhteystiedot: Pentti Raittila, Journalismin tutkimusyksikkö, 33014 Tampereen yliopisto, pentti.raittila@uta.fi, puh. (03) 2158806,
<http://www.uta.fi/jourttutkimus/tutkimus.html>

SISÄLLYS

SISÄLLYS	5
1. Johdanto	7
1.1. Miksi tutkia etnisiä vähemmistöjä ja mediaa	7
1.2. Tutkimuskysymys	8
1.3. Tutkimusmenetelmä ja käyttämäni käsitteet	8
2. Etnisten vähemmistöjen media Suomessa	11
2.1. Vähemmistöjen välineet: omat lehdet, yhteisöradiot ja internet	11
2.2. Vanhojen etnisten vähemmistöjen media Suomessa	13
2.3. Uusien etnisten vähemmistöjen media	17
3. Haastateltujen etnisten vähemmistöjen mediatilanne	20
3.1. Viranomaistiedon puutteellisuus	21
3.1.1. Oma media tiedontarpeen tyydyttäjänä	23
3.2. Onko oma media kotoutumisen uhka vai edistäjä?	24
3.2.1. Harva oma julkaisu keskittyy yksinomaan vanhaan kulttuuriin	26
3.2.2. Suomen kielellä näkyviin	27
3.3. Oma media identiteettityössä	29
3.4. Väestöryhmien suhteiden uutisoiminen	30
3.4.1. Rasismi ei ole helppo aihe vähemmistömediallekaan	31
3.5. Vähemmistömedian ongelmat ja tarpeet	34
4. Valtamedia ja vähemmistöt	36
4.1. Etnisten vähemmistöjen edustajien näkemyksiä valtamediasta	36
4.1.1. Valtamedia ei palvele	37
4.1.2. Erillisjulkisuus valtamedian sisällä – tarpeen toistaiseksi	39
4.1.3. Satelliittikanavat maahanmuuttajien mediana	43
4.2. Vähemmistötoimittajien kokemuksia valtamediasta	44
4.2.1. Positiivista huomiota työhönottotilanteessa	44
4.2.2. Vähemmistötoimittajalle vähemmistöaiheita	45
4.3. Valtamediaan pääsyn esteet – kielitaito, asenteet, koulutus	47
4.3.1. Kielitaitomuri	47
4.3.2. Mikä estää vähemmistötoimittajien pääsyn – kenen pitäisi toimia?	50
4.3.3. Valtamediat: Keskustelua kyllä, konkreettisia suunnitelmia ei	52
5. Matkalla kohti monikulttuurista mediakenttää	55
5.1. Yhteisöradio ja internet vähemmistöjen välineinä	55
5.2. Oma media tekee tärkeää kotouttamistyötä	57
5.3. Oma media rakentaa ja ylläpitää identiteettiä	58
5.4. Oma media vai valtamedia – molempia tarvitaan	59
5.5. Vähemmistöjen pääsy valtamediaan on mahdollisuuksien avain	59

Lähteet	62
Painetut lähteet	62
Internet-lähteet	63
Liite 1. Julkaisukartoitus	64
Liite 2. Haastattelut	76
Liite 3. Kysymysrungot	77
Kysymysrunko omien julkaisujen tekijöille	77
Kysymysrunko vähemmistö-toimittajille:	77
Kysymysrunko etnisesti suomalaisille tuottajatoimittajille	78

1. Johdanto

1.1. Miksi tutkia etnisiä vähemmistöjä ja mediaa

Medialla on merkittävä osa elämässämme. Erilaisten tiedotusvälineiden avulla päätämme, ketä äänestämme, minne menemme lomalle, mikä on muotia, mistä keskustelemme kahvitauolla, tiedämme miten paeta karhua, mitä GATS-sopimus tarkoittaa. Media muistuttaa meitä täyttämään ajoissa veroilmoituksen, vaihtamaan autoon talvirenkaat, siirtämään kellon kesäaikaan ja maksamaan ylimääräiset opintotuet ajoissa takaisin. Media kertoo kuka on kuka muodissa, politiikassa, urheilussa, tieteessä ja taiteessa.

"Kukaan ei halua elää semmoista elämää, jossa omaa ääntä ei kuulu", sanoi yksi tätä raporttia varten haastateltu henkilö. Media ei vain välitä tietoa. Se myös rakentaa yhteisyyttä ja voi vahvistaa tai murentaa yhteisöön kuulumiseen tunnetta. Otan esimerkiksi oman tilanteeni. Se, että minun asioitani käsitellään mediassa jonkin viiteryhmäni kautta – opiskelijana tai nuorena naispuolisena pätkätyöläisenä – saa minut tuntemaan olevani täysivaltainen yhteiskunnan jäsen.

Etniset vähemmistöt ovat ryhmä, joka pääsee tutkimusten mukaan mediassa harvoin esille. Silloinkin kun näin käy, puhujaksi pääsee useimmiten joku muu kuin vähemmistön edustaja itse. Vähemmistön rooliksi jää olla esillä viranomaisten toimien kohteena. (Raittila 2002, 79–80).

Miten etniset vähemmistöt sitten itse kokevat valtamedian palvelevan heitä? Entä millaista on etnistien vähemmistöjen oma media? Sitä nimittäin on olemassa: lehtiä, radio-ohjelmia, internet-sivuja, joita tehdään useimmiten sisukkaasti vapaaehtoisvoimin. Mikä on näiden välineiden rooli omissa etnisissä yhteisöissään ja suomalaisessa monikulttuurisessa yhteiskunnassa? Tämä tutkimus käsittelee näitä kysymyksiä.

Etnisiin vähemmistöihin ja maahanmuuttajiin liittyvää tutkimusta on tehty viime vuosina runsaasti. Tutkimus on kohdistunut ennen muuta integraatioon, identiteettiin ja etnisiin suhteisiin. Viestinnän alueella tutkimus on keskittynyt valtamedian etnisistä vähemmistöistä antamaan kuvaan. Maahanmuuttajien oman mediankäytön tutkimus sen sijaan on vielä aivan aluillaan.¹ Ehkäpä tämä raportti tarjoaa viikkoja tutkimuksen jatkamiseen.

¹ Löysin vain yhden suomalaisen tutkimuksen aiheesta: Levo-Henrikssonin ja Helsingin yliopiston viestinnän laitoksen kevään 2000 viestinnän tutkimuskurssin raportin *Maahanmuuttajat, median-*

1.2. Tutkimuskysymys

Keskityn tässä raportissa pääasiassa maahanmuuttajien mediatilanteeseen; vanhoista etnisistä vähemmistöistä eniten huomiota saavat romanit. Raportti jakautuu kahteen kysymysalueeseen. Ensimmäinen kysymysalue, luku 3, käsittelee etnisten vähemmistöjen omaa mediaa: millaisia tarpeita se palvelee, mikä sen merkitys on maahanmuuttajien kotoutumisessa ja miten se käsittelee väestöryhmien välisiä suhteita.

Raportin toisessa kysymysalueessa, luvussa 4, pohditaan etnisten vähemmistöjen edustajien asemaa tekijöinä valtamediassa, sekä sitä, miten heidän esiin pääsyään voisi helpottaa.

Tutkimukseen sisältyy vielä etnisten vähemmistöjen oman median kartoitus (liite 1), joka perustuu Kaurasen ja Tuorin (2002) tekemään vastaavaan kartoitukseen. Kaikenkattava listaus se ei ole edelleenkään. Täydellinen kartoitus edellyttäisi vähemmistöjen järjestöjen systemaattista läpikäymistä, mihin minulla ei ollut tämän raportin puitteissa mahdollisuuksia. Toisaalta jo tämä päivitys osoitti, että julkaisuja syntyy ja kuolee jatkuvasti, joten liekö kattavuuden tavoittelemisen tähdellistäkään; työ vanhenisi kuitenkin lähes saman tien.

1.3. Tutkimusmenetelmä ja käyttämäni käsitteet

Ensimmäistä kysymysaluetta vähemmistöjen omista medioista selvittelin haastatteleamalla touko–kesäkuussa 2003 pääasiassa suurimpien kielivähemmistöjen joukkoon kuuluvien maahanmuuttajamedioiden tekijöitä. Oma media pitää tässä tutkimuksessa sisällään radio-ohjelmia, lehtiä ja yhden internet-julkaisun.

Toista kysymysaluetta, etnisten vähemmistöjen pääsyä valtamediaan, lähestyin haastatteleamalla etnisiin vähemmistöihin kuuluvia, valtamediassa työskenteleviä toimittajia sekä kahta etnisesti suomalaista tuottajatoimittajaa. Lisäksi tein lyhyen puhelinkyselyn merkittävimpiin päivittäisiin tiedotusvälineisiin niiden mahdollisista suunnitelmista etnisten vähemmistöjen työllistämisen suhteen.

Etnisiä vähemmistöjä tutkiessaan törmää helposti käsitteiden suhteen oikeaan pulmaviidakkoon. Mitä merkityksiä kantaa muassaan termi maahanmuuttaja,

käyttö ja kotoutumista tukeva viestintä, jossa on tutkittu venäläisten ja vietnamilaisten maahanmuuttajien mediankäyttöä.

suomalainen, valtaväestö, vähemmistö? Kuka määrittelee mitä käsitteitä eri väestöryhmistä saa käyttää? Suomessa asuvien uusien etnisten vähemmistöjen edustajista käytetään usein termiä maahanmuuttaja. Kuitenkaan osa näistä ihmisistä ei ole missään vaiheessa aktiivisesti muuttanut Suomeen, vaan on syntynyt täällä tai tullut maahan aivan pienenä vanhempiensa mukana.

Yksi haastateltava kertoi maanmiestensä ja -naistensa kokevan *maahanmuuttaja*-termin liian lopullisena; haastateltavan mukaan he säilyttävät aktiivisesti siteitä lähtömaahansa ja haaveilevat paluusta. Olen tästä kritiikistä huolimatta käyttänyt termiä, mutta vain silloin, kun olen halunnut viitata nimenomaan nuorena tai aikuisena Suomeen muuttaneisiin henkilöihin. Muuten olen käyttänyt termiä *etninen vähemmistö* (välillä toiston välttämiseksi pelkkä vähemmistö), jonka olen tarvittaessa erotellut *uuteen* ja *vanhaan etniseen vähemmistöön*.²

Etnisyys-käsite syntyi 1900-luvun loppupuolella rotu-käsitteen rinnalle ja osittain myös korvaamaan sitä, kun ajatus rodusta biologisena tosiasiana kiistettiin yhä painokkaammin. Siinä missä rodun käsite pohjautuu biologiaan, etnisyys perustuu kulttuuriin, esimerkiksi kieleen, uskoon ja tapoihin. Rotuun verrattuna oman etnisen taustan esiintuominen on vapaaehtoisempaa, sillä se ei liity ihmisen ulkonäköön samalla tavoin kuin rotu. (Pietikäinen 2002, 18–19).

Etninen identiteetti on yksi yksilön monista sosiaalisista identiteeteistä. Siinä yksilö samaistuu tiettyyn etniseen ryhmään. Roycen (1982) mukaan etninen identiteetti tarkoittaa etnisen ryhmän jäsenten tunteita ja oletuksia niistä arvoista, symboleista ja jaetusta historiasta, joiden kautta tämä joukko ihmisiä identifioituu erilliseksi ryhmäksi. (Oinonen 1999, 19).

Etniseen ryhmään kuulumisen perustellaan yksilöllisesti ja ryhmän jäsenyyden kriteerit voivat vaihdella. Etnisyydelle on kuitenkin kehitetty myös objektiivisia, ryhmien ulkopuolelta määriteltyjä kriteereitä. Etnisyystutkimuksessa esiin nousseita kriteereitä ovat muun muassa tunne yhteisestä alkuperästä ja historiasta sekä yhteiset kulttuuripiirteet. Kulttuuripiirteet muodostavat ryhmän symbolijärjestelmän. Hyvin monenlaiset elementit voivat saada etnisesti latautuneita merkityksiä, eikä mitään listaa universaaleista ja muuttumattomista kulttuurisista erityispiirteistä olekaan olemassa. (Oinonen 1999, 26).

Nykyään etnisyys ymmärretään aikaisempaa enemmän tilanteellisena, muuttavana ominaisuutena, joka voi hiipua ja vahvistua olosuhteiden muuttuessa, esimerkiksi yhteiskunnan yleisen ilmapiirin tai lainsäädännön muutosten mukana tai kun etnisten ryhmien välille muodostuu kilpailua vaikkapa taloudellisista eduista. (Oinonen 1999, 21 ja Pietikäinen 2002, 18–19).

² Katso luku kaksi.

Vähemmistöihin viittaamisen lisäksi hankaluuksia on myös niin sanottuun valtaväestöön viittaamisessa³. Suomen kielessä ei ole käsitteitä, joilla erottaa poliittinen ja yhteiskunnallinen suomalaisuus etnisestä suomalaisuudesta. Esimerkiksi suomenruotsalaisilla on tähän tarkoitukseen kätevä termistö: suomenruotsalaisuuteen viitataan termillä (*finlands*)*svensk* ja etniseen suomalaisuuteen tai suomenkielisyteen termillä *finne*. Kummankin yläkategoria on *finländare*. Näillä käsitteillä erotellaan selvästi poliittinen ja yhteiskunnallinen suomalaisuus etnisestä suomalaisuudesta ja samalla tullaan osoittaneeksi, että kulttuurisesti erilaiset suomenruotsalaiset ovat yhtä lailla suomalaisia kuin suomenkieliset yhteiskunnan jäsenet. (Lepola 2000, 369).

Lepola pohtii väitöskirjassaan, pitäisikö suomalaisuudelle keksiä jokin yläkäsite tai kenties ottaa käyttöön 1920-luvulla kehitetty termi *suomenmaalainen*. Lepolan ehdottama termi ei ole kuitenkaan yleistynyt. Etnisyydestä puhuttaessa valtaväestön etnisyyttä ei yleensä nosteta esille; puhutaan vain kielellisten ja kulttuuristen vähemmistöjen etnisyydestä. Itse olen päätenyt raportin kirjoittamisvaiheessa käyttämään hieman hankalaa termiä *etnisesti suomalaiset*. Se tuo esiin myös valtaväestön etnisyyden eikä omi poliittista ja yhteiskunnallista suomalaisuutta vain "kantaväestölle". Välillä olen kuitenkin tekstin sujuvuussyistä turvautunut yleiskieliseen *valtaväestö*-käsitteeseen.

³ Haastatteluja tehdessäni olen käyttänyt sellaisia termejä kuin *valtaväestö* ja *kantaväestö*. Näiden termien käyttämiseen sisältyneitä ongelmia valotan luvussa 3.4.

2. Etnisten vähemmistöjen media Suomessa

Kuvaan tässä luvussa Suomen uusien ja vanhojen vähemmistöjen mediaa yleisellä tasolla raporttia varten kokoamieni tietojen sekä Ralf Kaurasen ja Salla Tuorin vuonna 2002 tekemän suomalaisen vähemmistömedian kartoituksen⁴ pohjalta. Käsittelen erikseen vanhojen ja uusien eli pääasiassa viime vuosikymmeninä maahan tulleiden etnisten vähemmistöjen omaa mediaa.

2.1. Vähemmistöjen välineet: omat lehdet, yhteisöradiot ja internet

Haastattelemistani henkilöistä tai tekijäpareista kuusi teki lehteä, kolme radio-ohjelmaa ja yksi internet-julkaisua. Suhde kuvanee melko hyvin myös eri välineiden todellisia määriä suhteessa toisiinsa.

Etnisten vähemmistöjen lehdet toimivat usein aktiivisten ja asiasta erityisen innostuneiden yksittäisten henkilöiden varassa. Valtaosaa lehdistä tehdään täysin vapaaehtoisvoimin. Se tekee julkaisemisesta epävarmaa, ja usein lehdet hiipuvatkin vuoden tai parin ikäisinä tekijöiden ja rahan puutteeseen. Joskus lehdet siirtyvät taloudellisten vaikeuksien vuoksi internetiin, missä ei ole painokustannuksia. Suurin osa lehdistä on pieniä, ne monistetaan ja niitä voisi luonnehtia yhtä hyvin tiedotteiksi kuin lehdiksi. Ilmestymistiheys on yleensä harva: kolme–neljä kertaa vuodessa.

Etniset vähemmistöt voivat saada avustusta julkaisutoimintaansa opetusministeriöltä kahdesta eri avustustyypistä. Kulttuurilehtitukea jaettiin viime vuonna 757 000 euroa, mutta etnisten vähemmistöjen julkaisuja tuen saajissa oli vain muutama. Niiden saamat summat vaihtelivat 6 000 ja 500 euron välillä. Lisäksi OM jakaa avustusta vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasismiin vastaiseen työhön. Suurin osa tuesta on yleisavustusta erilaisille etnisille vähemmistöyhdistyksille. Nimenomaan julkaisutoimintaan avustusta sai vuonna 2003 kuusi hakijaa. Tukea jaettiin 58 taholle yhteensä 252 000 euroa. Jaettavat summat ovat siis varsin pieniä. Suurin yksittäinen summa, 17 000 euroa, myönnettiin venäjänkieliselle Spektr-lehdelle tapahtuma- ja infosivujen tekokustannuksiin.

⁴ Kaurasen ja Tuorin raportti ja kartoitus Mapping Minorities and their Media: The National Context – Finland löytyy internetistä osoitteesta <http://www.lse.ac.uk/collections/EMTEL/Minorities/papers/finlandreport.doc> (11.8. 2003)

Uusista etnisistä vähemmistöistä merkittävintä lehtijulkaisua on venäjänkielisillä ja somaleilla. Raporttia varten haastatelluista vähemmistöistä vanhoja vähemmistöjä edustavilla romaneilla on huomattavasti vakiintuneempi lehtitilanne kuin uusilla vähemmistöillä. Romanijärjestöillä on ollut säännöllistä julkaisuutoimintaa jo vuosikymmeniä.

Radio-ohjelman tekeminen saattaa olla teknisesti yksinkertaisempaa kuin lehden, mutta Suomesta ei löydy montaa foorumia, joilla lähettää ohjelmaa ainakaan ilmaiseksi. Etnisten vähemmistöjen lähetystoimintaan erinomaisesti soveltuvat yhteisöradiot eivät ole Suomessa levinneet samaan tapaan kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa vähemmistökielillä lähetettiin yhteisöradioissa 250:tä ohjelmaa vuonna 2002 (Minoriteternas medier 2002, 65). Suomesta varsinaisia lähiradioita löytyy vain kaksi: Turusta ja Helsingistä. Kaupallisin periaattein toimivat paikallisradiot taas eivät ole realistinen mahdollisuus, kun etniset vähemmistöryhmät ovat kuitenkin Suomessa varsin pieniä. Ainoastaan venäjänkieliset näyttäisivät olevan riittävän suuri ryhmä kaupallisen radiotoiminnan pyörittämiseen. Suomen ainoa kaupallinen omakielinen paikallisradio on nimittäin venäjänkielinen radioasema Sputnik, joka tosin laajentaa yleisöään kohdistamalla ohjelmapalveluja myös Suomeen matkaaville venäläisturisteille ja -liikemiehille.

Pääkaupunkiseudulla vähemmistöt pääsevät eetteriin Lähiradiossa. Lähiradio on Kansan Radioliiton, Kansan sivistystyönliiton, Työväen sivistysliiton ja Folkhälsanin yhteisöradio ja Folkhälsania lukuun ottamatta kaikki, ennen muuta kuitenkin Kansan Radioliitto (jatkossa KaRa) ja Kansan sivistystyön liitto (jatkossa KSL), päästävät studioihinsa etnisiin vähemmistöihin kuuluvia tekijöitä. KaRa lähettää ohjelmaa englanniksi, somaliaksi ja venäjäksi, KSL espanjaksi, ranskaksi, saksaksi, somaliaksi, tamiliksi ja arabiaksi. Työväen sivistysliitolla on monikulttuuriohjelma, jossa puhutaan englantia ja suomea. Etniset vähemmistöt saavat lähettää ohjelmiaan maksamatta ohjelma-ajasta, ja liitot hakevat rahoitusta etnisten vähemmistöjen ohjelmille radiona muun muassa erilaisista projekteista sekä OM:ltä. Liitot myös kouluttavat tekijät ainakin alkuun radio-ohjelman tekemisessä.

Turun yhteisöradioiden liiton Radio Robin Hood toimii samalla periaatteella. Radion monikulttuurisessa maanantaissa lähetetään ohjelmaa albaniaksi, venäjäksi, ranskaksi ja englanniksi. Aiemmin Turun seudulla on kuultu myös vietnaminkielistä lastenohjelmaa. Myös Radio Robin Hood antaa koulutusta; radiolla on ollut muun muassa Radio Sisar Hood -projekti, jossa koulutettiin maahanmuuttajantaisia radiotoimittajiksi.

Myös Tampereen yliopiston Radio Moreeni lähetti aiemmin uutis- ja lastenohjelmapakettia darin, englannin, venäjän, viron, ranskan ja arabian kielellä. Pakettia tuotti Tampereen kaupungin kulttuuritoimi. Se siirtyi vuonna 2002 TV-

Tampereeseen ja samalla kolme kieltä tippui pois. Radio Moreenissa etnisiä vähemmistöjä edustavat tällä hetkellä yliopiston ulkomaalaiset opiskelijat.

Monet tutkijat ja kansalaisaktivistit ovat uskoneet internetin tarjoavan marginalisoiduille ryhmille mahdollisuuksia luoda omaa julkisuuttaan ja vähentää riippuvuuttaan valtamediasta⁵. Tämän raportin kartoituksen perusteella etniset vähemmistöt harjoittavat meillä vielä niukasti internetjulkaisemista. Sivustoja on kuitenkin olemassa todennäköisesti enemmän kuin ehdin tiukan aikataulun puristuksessa löytää. Suurin osa haaviini osuneista sivustoista on eri maahanmuuttaja- ja vähemmistöjärjestöjen kotisivuja, joilta löytyy perusinformaatiota järjestön toiminnasta. Osalla on myös valtaväestölle suunnattua informaatiota omasta etnisestä ryhmästä. Journalistisessa ja kommunikatiivisessa mielessä merkittävintä haaviini osunutta internet-julkaisutoimintaa on kurdeilla ja somaleilla, joilta kummaltakin löytyy järjestösivujen lisäksi "eloisampia" sivustoja keskusteluosioineen ja ahkerasti päivitettävine uutisineen.

2.2. Vanhojen etnisten vähemmistöjen media Suomessa

Tässä raportissa luen Suomen kansallisiksi tai vanhoiksi vähemmistöihin saamelaiset, romanit, tataarit, juutalaiset ja vanhat venäläiset⁶. Suomenruotsalaisia pidetään yleensä kielivähemmistönä, eikä samalla tavalla etnisenä vähemmistönä kuin edellä mainittuja ryhmiä. Näistä vähemmistöistä varsinaisesti vain romaneja käsitellään tässä raportissa: romanimedia on mukana kartoituksessa ja yhtä romanimedian edustajaa on myös haastateltu tätä raporttia varten. Otin romanit mukaan, koska he ovat lukumäärältään merkittävä vanha vähemmistö, joka ei ole suuressa määrin sulautunut valtaväestöön, mutta jolla ei kuitenkaan ole samalla tavalla institutionalisoitunutta omaa mediaa kuin suomenruotsalaisilla ja saamelaisilla. Muita vanhoja vähemmistöjä käsitellään lyhyesti tässä luvussa.

Suomenruotsalaiset ovat Suomen suurin kielivähemmistö. Koska ruotsin kielellä on Suomen lainsäädännössä sama asema kuin suomella, ei ruotsinkielisiä voi pitää samanlaisena vähemmistönä kuin tässä raportissa käsitellyjä kieliryhmiä. Ruotsinkielisillä on myös omaa julkisuutta aivan eri laajuudessa kuin haastattelemissa-

⁵ Esimerkiksi Georgiou 2002.

⁶ Se mitä ryhmiä luetaan kuuluviksi ns. vanhoihin etnisiin vähemmistöihin Suomessa vaihtelee eri tutkimuksissa ja muissa aineistoissa. Kauranen ja Tuori (2002) jakavat vanhat vähemmistöt kansallisiin etnisiin vähemmistöihin (saamelaiset) ja muuttaneisiin vanhoihin vähemmistöihin (romanit, juutalaiset, tataarit ja vanhat venäläiset). Monika, monikulttuurinen kanava (www.monika.st) määrittelee vanhoihin etnisiin vähemmistöihin kuuluviksi vain romanit, saamelaiset ja tataarit. Juutalaiset ovat Monikan mukaan uskonnollinen vähemmistö eikä vanhoja venäläisiä mainita lainkaan.

ni vähemmistöryhmillä. Ruotsinkielisen median tilanne onkin kokonaisuudessaan niin erilainen, ettei sitä ole käsitelty tässä yhteydessä.⁷

Romaneilla on kaksi omaa lehteä, jotka ovat ilmestyneet jo vuosikymmeniä: Suomen Vapaan Romanilähetyksen *Elämä ja Valo* sekä Romano Mission *Romano Bodos*. Uskonnollisen aineksen lisäksi niissä on artikkeleita romanipolitiikasta ja -kulttuurista Suomen lisäksi muualta maailmasta. Kumpikin julkaisee juttuja myös romanikielellä. Raportin kirjoittamisen aikaan aloiteltiin Suomen Romaniyhdistyksen *Žirikli*-nimisen jäsenlehden julkaisua. Romanit kamppailevat oman kielen säilyttämisen ja kehittämisen puolesta, mutta kokonaan omakielistä lehteä romaneilla ei Suomessa ole. Kaikki romanit eivät osaa kieltään kovinkaan hyvin, etenkin nuorempi romaniväestö, joten omakielinen julkaisu sulkisi osan romaaneista pois lukijakunnastaan. Toisaalta omakielinen lehti tai radio-ohjelma voisi toimia kielen opiskelun välineenä.

Omaa radio-ohjelmaa romaneilla ei ole. Romano Missio ry:n sivut tarjoavat informaatiota järjestön toiminnasta sekä lähinnä etnisesti suomalaisille suunnatun tietopaketin romanien historiasta ja tapakulttuurista. Kiinnostava kokeilu on Tampereen romanien sivusto⁸. Sieltä löytyy muun muassa palsta, jonne kuka tahansa voi lähettää kysymyksiä romanikulttuurista. Sivustoon sisältyy myös romaninuorten verkkolehti *Terne Kaale*.

Oman median lisäksi romaneille suunnattuun mediaan kuuluu muun muassa Romaniväestön koulutusyksikön tiedotuslehti *Latšo Diives*. Ylen Radio Suomi lähettää maanantaisin 12-minuuttista *Romanihelmiä – romano mirits* -ohjelmaa, johon sisältyvät romanikieliset uutiset.

Toinen vanha vähemmistö Suomessa ovat saamelaiset⁹, joita asuu Suomessa noin 5 000–7 000 henkeä. Arvioiden mukaan puolet saamelaisista puhuu saamen kieltä äidinkielenään. Saamelaiskielet jakautuvat useaan kieleen ja murteeseen ja yleisin näistä kielistä on pohjoissaame, jota Suomen saamelaisista puhuu noin 70 prosenttia. Suomessa puhutaan myös inarinsaamea (15 prosenttia) ja kolttasaamea (9 prosenttia). Perustuslaki antaa saamelaisille alkuperäiskansan statuksen. Perustuslaissa mainitaan myös saamen kieli. "Saamelaisilla alkuperäiskansana ... on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan" (Suomen perustuslaki 17 §).

⁷ Peruskatsaus ruotsinkieliseen mediaan esim. Moring 2001.

⁸ Sivusto löytyy osoitteesta <http://mansetori.uta.fi/romanit>

⁹ Faktatietojen lähde pääasiassa Moring 2001, 220–222. Saamelaisväestön näkemyksiä käsittelevät kappaleet perustuvat puhelinkeskusteluun Saamelaiskäräjien koulutus- ja tiedotussihteeri Ulla Aikio-Puoskarin kanssa.

Saamen kielen oikeudellinen asema on kuitenkin nuori. Vuodesta 1996 saamelaisilla on ollut kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto kotiseutualueillaan (Suomen perustuslaki 121 §).

Saamenkielinen viestintätarjonta välitetään pääasiassa Yleisradion Saamen radion kautta ja radio onkin saamelaismedioista selkeästi merkittävin. Säännöllinen ohjelmatoiminta saamen kielellä alkoi vuonna 1947, jolloin alkoivat saamenkieliset uutiset. Vuodesta 1948 alkaen saamenkielisiä ohjelmia lähetettiin Oulun keskiaaltolähettimen kautta kerran viikossa. Vuonna 1960 ohjelmatoiminta siirrettiin Rovaniemelle ja vuonna 1973 saamelaisalueelle Inariin. Ohjelmisto perustui aluksi uutisiin ja jumalanpalveluksiin, mutta 60-luvulla alettiin lähettää myös makasiinityyppistä ohjelmaa.

Radiotoiminta sai tukea vuonna 1973 valmistuneesta komiteamietinnöstä, jonka mukaan saamelaisradiota oli kehitettävä täyden palvelun periaatteen pohjalta. Oma saamenkielinen kanava syntyi Ylä-Lappiin kuitenkin vasta vuonna 1991. Suomi on ainoa maa, joka ylläpitää itsenäistä saamenkielistä radiokanavaa. Muualla ohjelmaa lähetetään alueellisen kanavan taajuudella niin sanottuina ikkuna-aikoina.

Saamen radion syntyminen ja kehittyminen perustui paljolti saamenkielisten omiin ponnistuksiin. Esimerkiksi radiotoiminnan aloittamista Inarissa edelsi Ivaloön epävirallisesti perustettu "reppustudio". Saamenkielisten ohjelmaa lähetettiin vuonna 1991 noin 20 viikkotuntia; vuosituhannen lopussa määrä oli kaksinkertaistunut. Tällä hetkellä Saamen radio lähettää ohjelmaa arkipäivisin kahdeksan tuntia viikossa. Ohjelmat tehdään pääasiassa pohjoissaamen kielellä. Lisäksi tehdään parisen tuntia ohjelmaa inarinsaameksi ja kolttasaameksi.

Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaisradiot toimivat tiiviissä yhteistyössä. Maiden välille rakennettu kalottiohjelmasiirtoyhteys mahdollistaa päivittäiset yhteislähetykset ja ohjelmavaihdon.

Radiotoimintaan verrattuna saamenkielinen televisiotoiminta ja sanomalehdistö ovat kehittyneet heikosti. Ainoastaan Norjassa tehdään saamenkielisiä tv-ohjelmia säännöllisesti. Yleisradio lähettää arkipäivisin 10 minuutin saamenkieliset uutiset, jotka tehdään Suomen, Ruotsin ja Norjan yleisradioyhtiöiden yhteistyönä. Saameradiossa on kehitetty saamenkielinen tekstitelevisio *Sámi info*. Sámi infossa on 440 sivua, jotka sisältävät uutisia ja erilaisia palvelutietoja.

Saamenkielisiä sanomalehtiä Suomessa ilmestyy vain kaksi: pohjoissaamelainen *Sápmelaš*, joka ilmestyy yhdestä neljään kertaa vuodessa ja neljä kertaa vuodessa ilmestyvä inarinsaamelainen *Anaraš*. Opetusministeriö tukee julkaisuja epäsuorasti saamelaiskäräjille myönnettävän tuen kautta. Suomessa ilmestyvien lehtien li-

säksi Suomessa luetaan muualla Pohjoismaissa tehtäviä saamelaislehtiä. Lapin Kansa julkaisee myös viikoittaista *Saamenmaan ääni – Saame jietna* -nimistä suomen- ja saamenkielistä palstaa.

Ongelmalliseksi saamelaisalueella koetaan muun muassa se, että kotiseutualueen ulkopuolelle muuttaneet saamelaiset eivät kuule äidinkieltään mediassa. Yle24-digikanavan kautta Saamen Radio on kuultavissa, mutta digisovittimia tai -vastaanottimia ei saamelaisilla sen paremmin kuin muillakaan suomalaisilla vielä kovin paljon ole.

Saamelaisille lapsille ja nuorille on niukasti ohjelmatarjontaa. TV-tuotannon puutetta ylipäänsä pidetään harmillisena, etenkin kun Norja on panostanut saamenkieliseen tv-tuotantoon. Kalottialueella tehtyä ohjelmaa siis olisi olemassa, mutta se ei näy Suomessa.

Lisäksi sanomalehtien heikko tilanne huolestuttaa Suomen saamelaisia. Päivittäistä saamenkielistä sanomalehteä Suomessa ei tehdä, ja Suomessa ilmestyvien kulttuurilehtien tilanne on varsin epävarma. Suomen saamelaiset lukevat pääasiassa kaksi kertaa viikossa ilmestyvää norjalaista saamelaislehteä. Koko kalottialueen kattavaa tukijärjestelmää ei ole kehitetty, vaikka se olisi monen saamelaisen mielestä tehokkain tapa tukea saamenkielistä lehdistöä. Suomen opetusministeriö ei tue muualla kuin Suomessa ilmestyviä lehtiä. Suomen saamelaisille norjansaamelainen julkaisu ei kuitenkaan ole vierasmaalainen.

Tataarit on Suomen vanhin muslimivähemmistö. Heitä on Suomessa noin 850 ja on huomattavaa, että he ovat onnistuneet säilyttämään kielensä jopa viiden sukupolven ajan. Tataareilla on ollut laajaa julkaisutoimintaa, aiemmin myös joitakin aikakauslehtiä.¹⁰

Suomessa on asunut venäläisiä 1700-luvulta lähtien. Vanhaa venäläistä vähemmistöä tutkineiden Natalia Baschmakoffin ja Marja Leinosen mukaan kulttuurilla oli tärkeä merkitys suomenvenäläisille. Erilaisilla järjestöillä ja seuroilla, kouluilla, ortodoksisella kirkolla ja amatööriteatterilla oli merkittävä rooli venäläisten kulttuurielämässä sotien välisenä aikana. Venäläisen kulttuurin ylivoimaisuuden ja kansallisen ylpeyden kokeminen ovat olleet suomenvenäläisten tärkeimpiä psykologisia selviytymiskeinoja. Tutkijoiden mukaan "vanhavenäläisiä" ja 90-luvulla Suomeen muuttaneita "uusvenäläisiä" erottavat niin monet henkiset ja sosiaaliset tekijät, että he eivät ole juurikaan löytäneet toisiaan. (Kyntäjä 2002).

Juutalaisia on Suomessa noin 1 300. Helsingin juutalaisen seurakunnan Hakehila-lehti leviää myös seurakunnan ulkopuolelle. Lehti käsittelee juutalaisuutta varsin

¹⁰ Katso Leitzinger 1999. Tataarimedien kartoitus: katso Kauranen ja Tuori 2002

laajasti. Käsiini osuneissa numeroissa kirjoitettiin esimerkiksi antisemitismistä Euroopassa, naisen roolista juutalaisuudessa sekä länsimaiden mediassa vallitsevasta Israel-kuvasta. Lehti on tärkeä keskustelufoorumi koko Suomen juutalaiselle yhteisölle. Helsingin juutalainen seurakunta on julkaissut lehteä suurin piirtein koko historiansa ajan. 1900-luvun vaihteessa se julkaisi Judisk Kronika -nimistä lehteä, jossa seurakunnan asioiden lisäksi käsiteltiin paljon kysymystä juutalaisten kansalaisoikeuksista.¹¹

2.3. Uusien etnisten vähemmistöjen media

Suomen suurimmat kielivähemmistöt, ruotsia huomioimatta olivat Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2002 seuraavat:

venäjä	33 401 henkilöä
viro	11 932
englanti	7 758
somali	7 332
arabia	5 641
albania	4 261
kurdi	3 926
vietnam	3 811
saksa	3 602
kiina	3 414

Venäjänkielisellä vähemmistöllä on yllä luetelluista kieliryhmistä kattavin oma media Suomessa. Etnisistä vähemmistöryhmistä ainoana venäjänkielisillä on oma radioasemansa, radio Sputnik, joka kuuluu Kaakkois- ja Etelä-Suomessa ja lähettää 24 tuntia vuorokaudessa venäjän kielellä. Kanava ilmoittaa palvelevansa venäläisiä turisteja ja Suomessa asuvia venäjänkielisiä. Laaja-alaisesti kotoutumisasioita käsittelevä Spektr-lehti ilmestyy kerran kuukaudessa. Aikakauslehti Novye Rubezi ei ole varsinaisesti orientoitunut uusien maahanmuuttajien ongelmien käsittelyyn; sen sijaan se käsittelee viihdettä, Pohjois-Euroopan politiikkaa ja talouselämän asioita. Lehti ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Lähiradiossa Helsingissä ja Radio Robin Hoodissa Turussa on venäjänkielistä ohjelmaa.

Valtamedian puolella Yleisradion Radio Finlandilla tekee venäjänkielistä ohjelmaa Etelä-Suomen, Turun, Tampereen, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion alueella tunnin päivässä. Toistot mukaan lukien venäjänkiielellä lähetetään noin neljä tuntia

¹¹Tiedot perustuvat puhelinkeskusteluun Hakehila-lehden toimitussihteeri Dan Kantorin kanssa.

päivässä. Tampereella paikallistelevisio TV-Tampere lähettää venäjäksi viikoittain neljän minuutin uutiset ja neljä minuuttia lastenohjelmaa osana monikielistä Cultural news -pakettia.

Inkerinsuomalaisen vähemmistön mediatilanne on hieman kaksijakoinen. Suomessa on 90-luvulla tulleiden paluumuuttajien lisäksi Venäjän vallankumouksen jälkeen muuttaneita sekä jatkosodan aikaan Inkerinmaalta Suomeen siirrettyjä inkerinsuomalaisia. Suurin osa heistä palasi Venäjälle, mutta joitakin tuhansia jäi Suomeen.¹² Näillä inkerinsuomalaisilla on ollut oma lehtensä jo vuosikymmeniä. He myös osaavat hyvin suomea ja pystyvät käyttämään suomalaista valtamediaa. Osa tuoreemmista inkerinsuomalaisista tulijoista on venäjänkielisiä eikä kykene hyödyntämään suomenkielistä mediaa paljoakaan. Heidän mediatilanteensa on siten kovin erilainen kuin aiemmin Suomeen tulleiden inkerinsuomalaisten.

Suomessa asuvilla virolaisilla on hämmästyttävän vähän omakielistä julkaisutoimintaa, vain Tampereella ilmestyvä *Eesti Leht*. Virolaiset ovat kuitenkin Suomen toiseksi suurin kielivähemmistö venäläisten jälkeen (Tilastokeskus, Väestörakenne 2002). Vironkielistä radio-ohjelmaa ei ilmeisesti ole tällä hetkellä lainkaan, kun Tampereen kaupungin kulttuuritoimen Radio Moreeniin tuottama monikielinen uutis- ja lastenohjelmapaketti loppui 2002.

Englanniksi tehdään Suomessa tällä hetkellä yhtä lehteä: monikulttuurista *SixDegrees*-ilmaisjakelua, joka on tarkoitettu sekä etnisille vähemmistöille että etnisesti suomalaisille, monikulttuurisuusasioista kiinnostuneille lukijoille. Lehti leviää ainakin näin alkutaipaleellaan lähinnä pääkaupunkiseudulle. Englannin kielellä tehdään useita radio-ohjelmia Lahiradiossa ja Radio Robin Hoodissa, muun muassa makasiinityyppistä monikulttuurisuusasiaa käsittelevää ohjelmaa, uutiskatsauksia ja musiikkiohjelmaa.

Somaleilla on jo varsin vakiintunutta omaa mediaa. Lehtipuolella Suomen Somaliland Seuran *Golis*-aikakauslehti on ilmestynyt vuodesta 1993. Lehti ilmestyy neljästi vuodessa ja kertoo lähinnä Somalimaan kuulumisista¹³. Suomen Somaliliiton *Midnimo*-lehti on ilmestynyt vuodesta 1999 ja Suomi–Somaliaseuran *Koor–Kamelinkello* vuodesta 1995, tosin julkaisun historia ulottuu vuoteen 1987, jolloin sen nimi oli *Somalia-tiedotuslehti*. Lehdissä on juttuja somalian kielen lisäksi englanniksi ja suomeksi.

Lahiradiosta voi pääkaupunkiseudulla kuulla kahta somalinkielistä ohjelmaa: Karan studiosta lähetetään *Warsan-somaliradiota* yhteensä 1 tunti 45 minuuttia vii-

¹² Katso esim. Seppälä, 1996, 10–14.

¹³ Somalimaa irtautui valtioliitosta Somalian kanssa vuonna 1991, mutta sen suvereniteettia ei ole kansainvälisesti tunnustettu. Suomen Somaliland Seura edustaa Suomessa Somalimaasta lähtöisin olevia (ja sen itsenäisyyttä kannattavia) maahanmuuttajia.

kossa: ohjelma käsittelee kotoutumisasiota, Suomen tapahtumia ja Suomen Somaliliiton kuulumisia. Ohjelmaa on tehty vuodesta 1992. KSL:n studiolla tehdään somalinkielistä *Red Sea* -ohjelmaa. Tekijät ovat somalimaalaistaustaisia nuoria. Internetissä merkittävin lienee Radio Warsanin eloisa sivusto, josta löytyy myös keskustelupalsta.

Etnisesti saksalaisilla ei ole Suomessa kovin paljon omaa mediaa. Saksalaisella seurakunnalla on oma tiedotuslehti ja KSL:n puolella Lähiradiossa tehdään ohjelmaa nimeltä *Radio Auerhahn*.

Arabiaksi ei raportin kirjoittamisen aikaan ilmestynyt lehtiä. Kotoutumisasiota ja Suomen uutisia käsittelevä *Ibn Fadlanin ääni* Lähiradio-KaRassa on ilmeisesti hyvin suosittu arabiaa puhuvien pääkaupunkiseutulaisten keskuudessa. KSL:llä on ollut uskontoon keskittyvä arabiankielinen ohjelma, mutta se oli raportin kirjoittamisen aikaan katkolla. Internetistä löytyy muutama arabiankielinen sivusto.

Albaaneilla on tällä hetkellä omaa mediaa ainoastaan Turussa, jossa yhteisöradio Radio Robin Hood lähettää kahta albaniankielistä, Kosovon albaaneille suunnattua ohjelmaa, yhteensä puolitoista tuntia viikossa. Ohjelmat käsittelevät kotoutumista ja kulttuuria.

Suomessa asuvien kurdien lehdet ovat viime vuosina kuihtuneet pois, joskin raportin kirjoittamisen aikaan yhden julkaisun elvyttämistä suunniteltiin. Merkittävin lehti on Iranin ja Irakin työllistämisyhdistyksen julkaisema Projekti, joka keskittyy työllistämisen- ja koulutusasioihin ja ilmestyy kerran kuussa. Kurdeilla ei ole tällä hetkellä lainkaan radio-ohjelmaa Suomessa. Internetissä huomattavin julkaisu on *Dengê Kurd*, joka vuosina 1993–2000 ilmestyi paperijulkaisuna. Internetlehti käsittelee laajasti kurdikulttuuria sekä yhteiskunnallisia ja maailmanpoliittisia asioita, sillä kirjoittajia ja lukijoita on ympäri maailmaa. Osa jutuista keskittyy kuitenkin Suomen kurdien asioihin.

Vietnamilaismediaan en onnistunut törmäämään. Jokin aika sitten Radio Robin Hood lähetti vietnaminkielistä lastenohjelmaa, mutta se on loppui vuonna 2003.¹⁴ Myös kiinalaisilla on omaa julkaisua hyvin niukasti. Se rajoittuu muutamaankin internet-sivustoon.

¹⁴ Oinonen (1999, 57–61) toteaa, että Suomessa asuvat vietnamilaiset ovat sisäisesti varsin heterogeeninen ryhmä ja arvioi tämän olevan syynä siihen, että omaa mediaa ei ole päässyt syntymään.

3. Haastateltujen etnisten vähemmistöjen mediatilanne

Tässä luvussa valotan sitä, millaista etnisten vähemmistöjen oma media on ja millaisia tehtäviä se palvelee. Oman median tekijöiden haastatteluissa esille tuli ennen muuta oman median tehtävä tiedonvälittäjänä ja kotoutumisen edistäjänä, mutta esille nousi myös identiteetin rakentamisen ja ylläpitämisen funktio. Luvussa pohditaan myös, miten vähemmistöjen oma media käsittelee väestöryhmien suhteita ja rasismia sekä tuodaan esille vähemmistömedian suurimpia ongelmia ja kiireellisimpiä tarpeita.

Haastattelin yhteensä yhtätoista oman median tekijää.¹⁵ Heistä yhdeksän kuuluu suurimpiin kielivähemmistöihin. Kaksi haastateltavista oli suomenkielisiä, inkerinsuomalaisen ja romanimedian tekijät. Vanhojen vähemmistöjen osuus jäi tutkimukseen käytössä olleen ajan vähäisyyden vuoksi valitettavan pieneksi. Suurin osa haastattelemistani henkilöistä, yhdeksän haastateltavaa, sopii luvussa 1.3. määrittelemääni maahanmuuttajan kategoriaan.

Kymmenen suurimman kielivähemmistöryhmän joukosta puuttumaan jäivät englannin, vietnamin, saksan ja kiinan kielten edustajat. Englannin- ja saksankieliset jäivät pois ajanpuutteen vuoksi. Joukkoon mahtuu kuitenkin yksi pääasiassa englanninkielinen, monikulttuurinen lehti. Vietnamin ja kiinan kielen edustajia ei ole joukossa, koska en juuri löytänyt näiden kielivähemmistöjen tekemiä julkaisuja.

Suurin osa haastatteluissa käsitellyistä julkaisuista tehdään muilla kielillä kuin suomeksi. Haastateltujen ryhmien tekemistä lehdistä kaksi, romanien ja inkerinsuomalaisten lehdet, ovat suomenkielisiä. Käsitellyistä radio-ohjelmista yksi, inkerinsuomalaisten radio-ohjelma oli pääosin suomenkielinen, muut tehdään maahanmuuttajien omilla kielillä (somalila, albania, arabia).

Suurimman osan haastatteluista tein suomeksi, muutaman englanniksi. Kahdessa haastattelussa oli melkoisia kielivaikeuksia, yhdessä niin pahoja, että saamani informaatio jäi vähäiseksi. Lisäksi muutama nauha kuului niin huonosti, etten saanut haastatteluista kovin paljon irti litterointivaiheessa.

Haastattelut olivat luonteeltaan puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Olin miettinyt haastattelun aikana läpikäytävät teemat etukäteen, mutta vältin kirjoittamasta kysymyksiä sanatarkasti valmiiksi, jotta keskustelusta tulisi mahdollisimman luontevaa. Valtaosassa haastatteluja kielivaikeudet eivät tuntuneet ylitsepääsemät-

¹⁵ Oman median tekijöihin viitataan raportissa koodilla A, valtamediassa työskenteleviin vähemmistötoimittajiin koodilla B. Yksi haastateltava edustaa kumpaakin ryhmää yhtä aikaa ja hänen koodinsa on A/B.

töminä, vaikka usein sainkin kysyä täsmennystä ja muotoilla uudelleen kysymyksiäni. Toki vieraan kielen käyttäminen rajoitti ajatusten pukemista sanoiksi ja aiheutti luultavasti joitakin väärinymmärryksiäkin.¹⁶ Kokonaisuudessaan haastatellut sujuivat mielestäni kuitenkin hyvin. Omien julkaisujen tekijät tuntuvat olevan aktiivisia ja ulospäinsuuntautuneita henkilöitä ja yleensä sen verran puheliaita, että asia tuli selväksi, vaikkei täsmällistä ilmaisua heti löytynytäkään.

Raporttia lukiessa kannattaa ottaa huomioon, että haastatellut maahanmuuttajat eivät ole ketä tahansa vähemmistönsä edustajia. Kuten edellä jo mainitsin, he tuntuivat olevan poikkeuksellisen aktiivisia ja useimmat heistä puhuivat varsin hyvin suomea, toisin sanoen he ovat luultavasti keskimääräistä paremmin integroituneita. Olisi ollut varmasti valaisevaa haastatella myös oman median käyttäjiä, mutta se ei tässä tutkimuksessa ollut mahdollista.

Haastattelujen suurin puute on nähdäkseni se, että monissa mielenkiintoisissa teemoissa keskustelujen anti tahtoi jäädä pintaraapaisuksi. Erityisesti oman median tekijöiden haastattelut olivat pitkiä, koska teemoja oli paljon. Haastateltavien aikakin oli monessa haastattelussa kortilla. Toivottavasti tämä raportti innoittaa uusiin vähemmistömedian tutkimuksiin niillä kohdin, kun kysymyksiä herää.

3.1. Viranomaistiedon puutteellisuus

Haastatteluja tehdessäni yllätyin ensinnäkin siitä, miten monet tässä raportissa käsitellyt julkaisut keskittyvät Suomi-tietouden perusasioihin: sosiaali- ja terveyspalveluihin ja koulutukseen, toisin sanoen niihin asioihin, joiden olin kuvitellut olevan kotoutumiskoulutuksesta vastaavien viranomaisten hoidossa. Toinen hämmästyttävä viesti oli se, että Suomessa on paljon maahanmuuttajia, jotka – huolimatta siitä, että ovat asuneet maassa vuosia – tietävät hyvin vähän suomalaisen yhteiskunnan peruspalveluista puhumattakaan siitä, että tietäisivät, miten poliittinen järjestelmä toimii tai mitä maassa ylipäänsä on meneillään.

Valtayhteiskunnasta eristyminen on haastateltavien mukaan näille maahanmuuttajille tosiasia. Osa heistä on tullut maahan ennen kuin nykyisenkaltainen kotoutumiskoulutus alkoi.¹⁷ Ongelma on pitkälti myös se, että jos suomen kieltä ei ole oppinut, on hyvin todennäköistä, että jää Suomea koskevan informaatiovirran ulkopuolelle. Maahanmuuttajaryhmät ovat niin pieniä, että informaatiota omalla kielellä on vaikea saada. Haastateltujen mukaan viranomaiset kääntävät hyvin

¹⁶ Kieleen ja käsitteisiin liittyvät ongelmat ovat keskeisiä silloinkin, kun haastattelijalla ja haastateltavalla on sama äidinkieli. Katso Hirsjärvi, 2001, 53.

¹⁷ Nykyinen kotoutumislaki tuli voimaan vuonna 1999.

vähän materiaalia maahanmuuttajien omille kielille. Ainoastaan venäjänkielistä vähemmistöä edustanut haastateltava sanoi, että venäjänkielistä viranomaismateriaalia on runsaasti tarjolla.

Haastateltavat toivat esille myös olemassa olevaan viranomaistietoon liittyviä ongelmia. Tiedon katsottiin muun muassa keskittyvän liikaa kirjalliseen viestintään, joka ei osalle maahanmuuttajista ole se viestintätapa, jota he ovat tottuneet käyttämään. Tämän seikan toivat esille ainakin yksi kurdihaastateltava ja Somali-maasta kotoisin oleva haastateltava. Yhden haastateltavan mukaan kurdit suhtautuvat ylipäänsä epäluuloisesti painettuihin viestimiin, koska lähtömaassa ne ovat propagandan äänitorvia.

Monet haastateltavat toivoivat viranomaisten kehittävän tiedottamistapojaan ja huomioivan myös maahanmuuttajien oman median mahdollisuudet kotoutumiseen tähtäävässä tiedotuksessa. Kolme haastateltavaa kertoi yrittäneensä lähestyä viranomaisia tällaisen yhteistyön merkeissä, mutta byrokratia oli osoittautunut kankeaksi eikä yhteistyö ollut lähtenyt vielä kunnolla käyntiin. Haastateltavia harmitti se, että virastoilla ei tunnu olevan halua maksaa palkkioita vähemmistömedian hoitamisesta tiedotustyöstä.

Oman median kautta tapahtuvan tiedotuksen hyvinä puolina esitettiin muun muassa tekijöiden omaan kokemukseen perustuva ymmärrys siitä, miten asiat kannattaa esittää, jotta ne menevät perille.

"Me tiedetään esimerkiksi, miten ihmiset ovat tottuneet käsittelemään asioita, millaiset assosiaatiot syntyvät entisen kotimaan asioiden hoitamisesta ja millä tavalla pitää esittää, että olis ymmärrettävä. Ja muutenkin lehti se on niin kuin elävämpi. Siinä on helppo tällaisia ajankohtaisia asioita täsmentää." A2

Haastateltava mainitsi, että viranomaiset tuottavat paljon venäjänkielistä materiaalia, mutta tieto valmistumisesta ei kantaudu maahanmuuttajia kohtaaville työntekijöille saati sitten maahanmuuttajille itselleen. Hän toivoi, että virastot ilmoittaisivat materiaalin valmistumisesta kohderyhmän omassa mediassa.

Haastateltavat kertoivat kotoutumista tukevan tiedon leviävän myös sosiaalisten verkostojen kautta, mutta niiden luonteessa tiedon välittäjinä nähtiin ongelmia, muun muassa mahdolliset vääristymiset matkalla.

Viranomaisten ja vähemmistömedian yhteistyön tiivistäminen kuulostaa haastattelujen perusteella ensiarvoisen tärkeältä tavoitteelta. Kotoutumisasioiden parissa työskenteleville viranomaisille maahanmuuttajien oma media olisi ainakin kokeilemisen arvoinen yhteistyökumppani erilaisissa tiedotustarpeissa. Kun yhteisistä projekteista vielä maksettaisiin maahanmuuttajajulkaisujen tekijöille asianmukai-

sia palkkioita, yhteistyö myös vakauttaisi maahanmuuttajien oman median taloutta.

3.1.1. Oma media tiedontarpeen tyydyttäjänä

Pyrin tässä hieman jäsentämään haastateltavien kertomaa omien julkaisujensa sisällöstä tietotyyppien avulla. Jaan tiedon käytännölliseen ja orientoivaan tietoon. Käytännöllinen tieto hyödyttää käyttäjänsä välittömästi jokapäiväisessä arkielämässä ja on luonteeltaan abstraktia. Orientoiva tieto taas auttaa ihmistä muodostamaan maailmankuvaa ja antaa taustatietoa.¹⁸

Ymmärrän orientoivaksi tiedoksi sellaiset jutut, joilla oma media pyrkii kertomaan yleisessä mielessä kulttuurista ja yhteiskunnasta. Orientoivassa tiedossa kyse on eräänlaisesta yleistiedosta. Se on esimerkiksi tietoa, joka auttaa Suomeen saapunutta maahanmuuttajaa saamaan käsityksen ympäröivästä yhteiskunnasta. Tieto voi kuitenkin orientoida myös kohti vanhaa kulttuuria ja lähtömaata tai kohti omaa etnistä ryhmää diasporassa eli hajaantuneena siirtolaisiksi ja/tai pakolaisiksi ympäri maailmaa.

Vähemmistöjen oma media keskittyy haastattelujen perusteella orientoivaan, yleensä valtayhteiskuntaan suuntaavaan tietoon. Oma media kertoo peruspalvelujen järjestämisestä, koulutuksesta, juhlapyhistä, jääkiekosta, Suomen politiikasta. Usein oma media kannustaa yleisöään osallistumaan valtayhteiskuntaan, esimerkiksi hakeutumaan koulutukseen. Silloin annetaan myös paljon selkeästi käytännöllistä tietoa: esimerkiksi muistutetaan yhteishaun päivämääristä.

Monet haastateltavat perustelivat julkaisunsa perustamista maailmankuvan rakentamiseen viittaavilla argumenteilla:

"Kun mä asun tässä yhteiskunnassa, mun pitää ymmärtää sitä." A1

"Kun mä tulin Suomeen, kesti kolme kuukautta enne kuin näin teidän presidentin. Kuka hallitsee tätä maata, mitä tapahtuu ... en mitään, kun kaikki suomen kielellä. En mä tiedä, mitä tapahtuu tässä maassa. Tarvittiin sellainen kanava, joka kertoo, mitä tapahtuu tässä maassa." A4

Yksi haastateltava nimenomaan halusi keskittyä julkaisussaan orientoivaan tietoon eikä yksittäisiin käytännön vinkkeihin.

¹⁸ Käsitteet pohjautuvat Veikko Pietilän esittämään tiedon kolmijakoon: orientoiva, praktinen ja viihteellinen tieto. Teoksessa Suominen 1973.

"Tarkoitus ei ole kertoa vain, miten Suomessa toimitaan, vaan ylipäätään, miten elämässä vois menestyä. Mulla on enemmän vastuuta siitä, että mä pystyn antamaan tietoa siitä, miten menestyään elämässä ihan yleismaailmallisesti." A3

Käytännöllistä tietoa omat mediat tarjoavat muassa informoimalla, että kaupat ovat kiinni jonkin juhlapyhän takia – tai, että vappuna kannattaa olla varuillaan, kun kantaväestö on humalassa. (Tämä mainittiin naurun kera.) Oma media kertoo myös erilaisista tapahtumista, kursseista ja julkaisee ilmoituksia niin koulutuspaikoista kuin oman yhteisön jäsenten merkkipäivistä.

Myös monikulttuurisen, etnisesti suomalaisille ja vähemmistöille yhtä lailla suunnatun SixDegrees-lehden sisältöä kuvattiin käytännölliseen tietoon painottuvaksi, vaikka toisaalla haastattelussa tuli esille myös pyrkimystä orientoivaan otteeseen monikulttuurista Suomea esiteltäessä. Raja käytännöllisen ja orientoivan tiedon välillä onkin väistämättä liukuva.

"--- sen perässä, että tietää mitä tapahtuu pääkaupunkiseudulla: musiikin, teatterin, konsertin, tanssin, ruuan, kaiken tällöisen suhteen. Kuvitellaan sellaista Suomessa asuvaa henkilöä, joka haluaa tietää muusta kulttuurista ja mitä on saatavilla ja antaa hänelle ravintoa." A5/B

3.2. Onko oma media kotoutumisen uhka vai edistäjä?

Jotkut etnisten vähemmistöjen tutkijat ovat pitäneet kiinnostavana kysymyksenä sitä, ylläpitävätkö tai edistävätkö vähemmistöyhteisöjen omat julkaisut muusta yhteiskunnasta eristäytyvää kulttuuria.¹⁹

Kysymystä on helppo kritikoida. Milloin on kysymys pyrkimyksestä eristäytymiseen? Riittääkö se, että omassa julkaisussa käytetään omaa kieltä ja kerrotaan lähimmäisiin tai oman etnisen ryhmän asioista vai onko eristäytymistä vasta se, että selkeästi varoitetaan valtayhteiskuntaan sekaantumisen vaaroista. Merkitseekö oman yhteisön asioihin ja vanhaan kulttuuriin keskittyminen välttämättä pyrkimystä eristäytymiseen vai voisiko ajatella, että oma media on niitä viimeisiä keinoja, joilla etnisen yhteisön täydellistä sulautumista valtayhteiskuntaan yritetään välttää?

¹⁹ Katso esim. London School of Economicsin syyskuussa 2002 järjestämän Minority Media in Europe -konferenssin kotisivu osoitteessa <http://www.lse.ac.uk/collections/EMTEL/Minorities/workshop.html> (21.6. 2003)

Maahanmuuton tutkimus on pitkään perustunut akkulturaatioon ja integraation käsitteisiin. Käsitteillä on analysoitu maahanmuuttajien suhdetta uuteen asuinmaahansa ja sitä, millainen tämän suhteen tulisi olla. Varhainen tutkimus piti tavoiteltavana maahanmuuttajien assimilaatiota eli täydellistä sulautumista uuteen yhteiskuntaan. Myöhempi, monikulttuurisuuden ja integraation käsitteitä käyttävä tutkimus on pitänyt assimilaatioon tähtäävä politiikkaa vastustettavana, jopa epäinhimillisenä toimintamallina. Akkulturaatiolla on viitattu muutoksiin, joita toisessa tai kummassakin kulttuurissa tapahtuu, kun kulttuurit joutuvat tekemisiin toistensa kanssa. Useimmiten akkulturaatio on nähty yhdensuuntaisena prosessina, jossa siirtolaiskulttuuri muuttuu valtakulttuurin vaikutuksesta. Integraatio taas on ymmärretty yhdeksi akkulturaation muodoksi; sekä tutkimuksen että politiikan piirissä sitä pidetään yleisesti toivottavimpana akkulturaatiovaihtoehtona. Integraatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajien niveltymistä yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi julkisilla areenoilla kuten työelämässä ja politiikassa niin, että tulijat kuitenkin säilyttävät jäsenyytensä omassa etnisessä ryhmässään ja vaalivat sen tapoja sekä sen tuottamaa identiteettiä. Myös Suomen virallisessa maahanmuuttajapolitiikassa on asetettu tavoitteeksi maahanmuuttajien integraatio edellä kuvatun määritelmän mukaisesti. Integraatio on suomalaisessa viranomaiskielessä suomennettu kotoutumiseksi.²⁰ (Huttunen 2002, 42–43).

Antropologit ja kulttuurintutkijat etenkin Iso-Britanniassa ovat kyseenalaistaneet akkulturaatiokäsitteeseen perustuvaa maahanmuuttotutkimusta, jossa heidän näkemyksensä mukaan on sisäänrakennettuna ajatus yksisuuntaisesta kulttuurisesta muutoksesta. Uuden polven maahanmuuttotutkijat ovat luoneet hybridin ja kreolisaation käsitteet kuvaamaan sitä, että maahanmuuttajat eivät vain yksinkertaisesti sulaudu tai vaihtoehtoisesti säilytä vanhaa kulttuuriaan, vaan synnyttävät uudenlaisia kulttuurisia käytäntöjä ja identifioitumisen muotoja. *Transnationaalien* ja *diasporan* käsitteiden avulla brittiläinen kulttuurintutkimus on osoittanut, että maahanmuuttajien elämässä on muitakin merkittäviä tekijöitä kuin uuden asuinmaan konteksti. Erilaiset kulttuuriset ja konkreettiset siteet yhdistävät maahanmuuttajia moniin muihin maantieteellisiin paikkoihin ja yhteisöihin. Maahanmuuttajalle "koti" voi merkitä tiettyä paikkaa lähtömaassa tai uudessa asuinmaassa tai muistoja lähtömaasta, jota ei sellaisenaan enää ole. Koti voi olla kuvitelma lähtömaasta tulevaisuudessa tai se voi löytyä myös ihmissuhteista, esimerkiksi omasta perheestä. (Huttunen, 2002, 44).

Transnationaalilla on yleensä viitattu valtioiden rajat ylittäviin suhteisiin ja käytäntöihin, jotka perustuvat yksilöiden, perheiden ja ryhmien toimintaan. Maahan-

²⁰ Kielitoimiston virkakielen tutkija Jussi Kallio kehitti sanalle integraatio suomenkieliset vastineet kotoutuminen ja kotouttaminen vuonna 1996 sosiaali- ja terveysasiainministeriön pakolaistoimiston pyynnöstä. Sanan piti olla myönteinen ja sisältää ajatus, että myös valtayhteisön tulee sopeutua. Jälkimmäistä merkitystä sana ei ainakaan itsestään selvästi sisällä, mutta kantasanana "koto" katsottiin antavan termille myönteisiä kotona olemisen merkityksiä. (Lepola 2000, 175 ja Huttunen 2002, 43).

muuttajamedia voi toteuttaa transnationaalien ideaa suuntaamalla kiinnostuksensa hajallaan ympäri maailmaa pakolaisina ja siirtolaisina asuviin etnisen ryhmänsä jäseniin. Diasporan käsitteeseen liittyy transnationaalia selvemmin ajatus lähtömaasta, paluun toiveesta tai ylipäätään sitoutumisesta maantieteellisesti miellettyyn kotimaahan. Oman aineistoni perusteella en osaa sanoa, missä määrin tässä raportissa käsitelty media on osana diasporisissa tai transnationaaleissa verkostoissa. Voisi kuitenkin arvella, että ainakin Suomen Somaliland-Seuran Golis-lehti ja kurdinkielinen Dengê Kurd -internet-julkaisu tarjoavat mahdollisuuksia diasporisten verkostojen rakentamiseen. Golis-lehti käsittelee ennen muuta Somalimaan tilannetta ja Dengê Kurd kurdien poliittista ja kulttuurista tilannetta ympäri maailmaa.

3.2.1. Harva oma julkaisu keskittyy yksinomaan vanhaan kulttuuriin

Kysyin haastateltavilta näkemystä siitä, onko tärkeämpää keskittyä omassa mediassa vanhan kulttuurin ylläpitämiseen vai kertoa valtakunnan toiminnasta. Kysymys kuulostaa edellä esitetyn pohdiskelun valossa melkoisen yksinkertaistavalta. Sorvasin kysymyksen sellaiseksi osin provosoidakseni keskustelua ja osin siksi, ettei itsellenikään tuossa vaiheessa ollut oikein selvillä, mitä kysymyksellä hain. Nyt tuntuu, että hedelmällisempää olisi kysyä, mihin maantieteelliseen ja/tai kulttuuriseen ympäristöön omassa välineessä ensisijaisesti suuntaudutaan. Relevantteja vaihtoehtoja voisivat olla lähtömaa, oma etninen ryhmä diasporassa, oman etnisen ryhmän toiminta osana yhteiskuntaa uudessa kotimaassa ja oman vähemmistöryhmän sisäiset asiat Suomen rajojen sisällä.

Sain kuitenkin kysymykseeni sen puutteista huolimatta kiinnostavia vastauksia. Uuden SixDegrees-lehden iranilaissyntyinen päätoimittaja perusteli englanninkielisen julkaisun perustamista sillä, että lehden tavoite on edistää maahanmuuttajien integroitumista. Hänen mielestään omakielinen media pikemminkin eristää kuin integroi.

"--- vähemmistö yrittää integroitua. Sitten täällä on suomalaisten vähemmistö, joka haluaa auttaa sitä integroitumista. Niiden yhdistäminen on paljon parempi kuin tehdä vain iranilaisille ---. Koska se ei välttämättä auta integroitumista, se eristää. Se on virtuaalisesti tällaisten korttelien rakentamista median keinoin (viittaa aiemmin keskustelussa esiin nousseeseen Chinatown-ilmiöön, vähemmistöjen omien kaupunginosien syntymiseen)."

Toinen haastateltava, omakielisten radio-ohjelmien tekijä, toi esille aivan vastakaisen näkökannan. Hänen mielestään omakieliset ohjelmat nimenomaan ehkäise-

vät eristymistä valtayhteiskunnasta, sillä ne kertovat suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta sillä kielellä, jota maahanmuuttaja parhaiten ymmärtää. Haastateltavat ovat ehkä ajatelleet eri integroitumisen asteita. Kotoutumisen perustana voinee pitää sitä, että maahanmuuttajalla on perustiedot ympäröivän yhteiskunnan toiminnasta. Eristymisen vaara riippuu paitsi kielestä myös omakielisen median sisällöstä. Haastatteluissa käsitellyistä julkaisuista yksikään ei keskittynyt vain ja ainoastaan omaan, vanhaan kulttuuriin tai lähtömaahan ja vain yhdelle tai kahdelle julkaisulle nämä olivat tärkein aihepiiri.

Haastateltavat pitivät kyllä oman kulttuurin ylläpitämistä tärkeänä. He olivat kuitenkin sillä kannalla, että nykyisessä tilanteessa tärkeämpää ja kiireellisempää on kertoa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta ja rohkaista ihmisiä osallistumaan siihen.

"Ei ole mahdollista hävittää hetkessä omaa kulttuuria, siksi numero yksi on elämä Suomessa. Syy on, että kosovolaiset ovat asuneet Suomessa kymmenen–yksitoista vuotta, mutta kotouttamisasia on tehnyt hyvin vähän." A9

"--- mitä maahanmuuttajalle kiinnostaa täällä, että miten he saavat koulutuksen ja miten he saavat töihin. Sellaiset ohjelmat, mitä auttaa heitä saavuttaa ---" A4

Oman etnisen ryhmän syrjäytymisen vaara nähtiin suureksi ja hyvin akuutiksi ongelmaksi, johon oman median on reagoitava, osin tarjoamalla orientoivaa tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, osin antamalla hyvinkin käytännöllisiä vinkkejä muun muassa koulutus- ja työmahdollisuuksista.

Yksi haastateltava otti esille sen, etteivät uuden ja vanhan kulttuurin rajalinjat ole kiveen veistetyt. Kulttuurien vuorovaikutuksen esille ottaminen voikin olla hyvin toimiva tapa vahvistaa oman kulttuurisen taustan arvostusta vähemmistön keskuudessa.

"Spektrissä ei voi kirjoittaa esimerkiksi Dostojevskistä sillä tavalla kuin sen tekee venäläiset lehdet. --- kun oli Pushkinin juhlavuosi, niin meillä oli Pushkinille omistettu numero, missä oli ---suomalaisen professorin iso juttu Pushkinista ja hänen vaikutuksestaan suomalaiseseen kirjallisuuteen." A2

3.2.2. Suomen kielellä näkyviin

Vähemmistömedian tekijät eivät haastattelujen perusteella ajattele yleisöään niin eksklusiivisesti kuin voisi kuvitella. Vähemmistömedia ei tavoittele yleisökseen

vain omaa etnistä ryhmäänsä, vaan haluaa tulla huomatuksi myös valtayhteiskunnassa ja välittää viestejä myös etnisesti suomalaisille. Suurin osa haastateltavista myös kertoi halustaan tehdä joko erillistä julkaisua kokonaan Suomen kielellä tai sitten osan nykyisestä julkaisustaan suomeksi. Osalla olikin jo suomenkielinen osuus.

Suomeksi haluttiin julkaista kahdesta pääasiallisesta syystä. Ensinnäkin kyse oli tiedottamisesta ja väärän tiedon oikaisemisesta: haluttiin esimerkiksi, että myös etnisesti suomalaiset saisivat tietää, mitä etnisen vähemmistön oma järjestö tekee tai haluttiin kertoa yleisesti omasta yhteisöstä ja sen kulttuurista.

"--- jos olisi mahdollista tehtäisiin osaksi suomeksi, jotta suomalaiset saisi tietää ja oppia kurdiyhteisön asioista." A1

Yksi haastateltava suunnitteli kaksikielistä ohjelmaa, joka käsittelisi oman etnisen ryhmän nuorten huumeongelmaa. Suomalainen osuus palvelisi viranomaisia, jotka näin saisivat tietoa ongelmasta. Joillakin haastateltavilla taustalla tuntui olevan huoli valtayhteiskunnassa vallitsevista stereotyyppioista ja väärästä tiedosta, joita suomeksi julkaisemalla haluttiin vähentää. Katsottiin, että valtaväestö tarvitsee tietoa siitä, millainen oma etninen ryhmä "oikeasti" on.

Erään radio-ohjelman tekijät kertoivat tekevänsä ohjelmaa suomeksi silloin, kun on sattunut selkeitä tapauksia, joissa valtamedia on välittänyt väärää tietoa heidän etnisestä ryhmästään. Silloin he haluavat suomenkielisellä ohjelmalla selvittää asian ja oikaista väärän tiedon.

Toinen haastateltavien esille ottama perustelu oli osallistuminen suomalaisen yhteiskuntaan.

"Me ollaan osa suomalaista yhteiskuntaa ja halutaan olla aktiivinen ja maan hyväksi tekevä väestö...ihan sen takia. Vuosi sitten yksi suomalainen toimittaja sanoi, että eihän venäläisiä näy. Tää olis kans yksi pieni askel siihen suuntaan, että olis helpompi ymmärtää toisiamme." A2

Tämä haastateltava piti suomeksi julkaisemista keinona nousta paremmin näkyviin ympäröivässä yhteiskunnassa, mikä myös edistäisi yhteisymmärryksen löytymistä valtaväestön ja venäläisten maahanmuuttajien välille. Näkymätöntä kansanosaa on vaikea ymmärtää.

Haastateltavien halu julkaista myös valtakielellä ei ainakaan anna pontta huolelle vähemmistöjen eristymisestä oman mediansa myötävaikutuksella. Jo se, että vähemmistö haluaa vaikuttaa siihen, miten sen ominaisuudet ymmärretään ja mitä sen toiminnasta tiedetään, kertoo halusta osallistua yhteiskuntaan.

3.3. Oma media identiteettityössä

Haastatteluissa nousi esiin myös oman median merkitys identiteetin ylläpitäjänä ja rakentajana.

Etnisesti virolainen haastateltava pohtii identiteetin rakentamisen vaikeutta suomalaisessa julkisessa maisemassa. Hän kertoi kokeneensa, että *maahanmuuttajaksi* nimitetty on Suomessa *ei-kukaan*, sillä maahanmuuttajia pidetään passiivisina kohteina, ei aloitteellisina eikä tekijöinä ylipäänsäkään.

Haastateltava ilmaisi näkemyksensä varsin jyrkästi, mutta median sisällön tutkimus tukee väitettä ainakin jossain määrin. Vaikka vaihtoehtoista uutisointia on selkeästi yritetty viime vuosina kehittää, tiedotusvälineet käsittelevät maahanmuuttoasioita edelleen usein ongelmalähtöisesti. Ja kuten edellä on jo todettu, maahanmuuttajan itsensä sijasta ongelmia kommentoivat ja käsittelevät yleensä viranomaiset ja asiantuntijat. Maahanmuuttaja kutistuukin mediassa helposti ikään kuin lapsen asemaan: hänellä ei ole otetta omaan elämäänsä, ja muut joutuvat huolehtimaan hänen asioistaan. Haastateltavan mukaan oman julkaisun tehtävä onkin auttaa rakentamaan vaihtoehtoa tälle “maahanmuuttaja eli ei-kukaan“-identiteetille.

“Alkuperäinen tarve Eesti Lehden perustamisessa oli tarve harjoitella viron kieltä. Haluttiin luoda vapaa foorumi, jossa voidaan käydä keskustelua viroksi. Äidinkielen taito oli monilla Suomessa täysin rappeutunut. Pian kuitenkin tehtiin snellmanilainen havainto: suomalaisia emme ole, maahanmuuttajiksi emme halua tulla nimitetyiksi – yritämme siis olla Suomen virolaisia”.

“Lehden tarkoituksena on, että ihmisistä, jotka ennen olivat ei-kukaan, tulee joku. Joku jolla on mahdollisuus ottaa kantaa. Joku joka on muutakin kuin pelkkä toimenpiteiden, haastattelujen ja tutkimuksien KOHDE.”

Haastateltava puhuu *Suomen virolaisuudesta* viitatessaan tavoiteltavaan kollektiviseen identiteettiin. Maahanmuuttotutkijat ovatkin viime vuosina korostaneet, että maahanmuuttajat eivät vain sulaudu valtakulttuuriin tai vaihtoehtoisesti säilytä vanhaa kulttuuriaan muuttumattomana. Samasta kertoo haastateltavan käyttämä termi. Suomen virolaisuus on jotain muuta kuin suomalaisuus, mutta myös jotain muuta kuin virolaisuus.

Inkerinsuomalainen haastateltava tähdensi oman julkaisun tarkoituksena olevan nimenomaan inkerinsuomalaisen identiteetin ylläpitämisen eikä niinkään identiteetin rakentamisen. Julkaisulla on haastateltavan mukaan suuri merkitys niille, jotka jo tuntevat itsensä inkeriläisiksi. Julkaisu on suomenkielinen, ja sitä lukevil-

le inkeriläisille suomalaisuus onkin todennäköisesti jo osa identiteettiä esimerkiksi kielen kautta toisin kuin useimmille muille uusilla vähemmistöille.²¹

Yksi haastateltu mainitsi omassa julkaisussa keskeistä olevan kertoa tarinoita onnistuneista maahanmuuttajista. Lukijat haluavat nähdä, että elämän rakentamisessa Suomessa on mahdollista onnistua. Outi-Tuomi-Nikula on todennut, että ulkomaalaisryhmän status ja yhteiskunnallinen asema ovat paljolti riippuvaisia siitä, millaisen kuvan valtakulttuuri on luonut ryhmästä. (Tuomi-Nikula 1989, 101). Kun yksilö luokitellaan ryhmään, johon kuulumista valtakulttuurissa pidetään häpeällisenä, käynnistää se yksilössä samastumiskonfliktin. Oman median avulla, esittämällä kertomuksia menestyneistä ryhmän jäsenistä, vähemmistöryhmä voi taistella tällaista stigmatisointia vastaan ja helpottaa etnisen identiteetin sovittamista muuhun sosiaaliseen identiteettiin.

Tuomi-Nikulan (1989) mukaan alkuperäisen kulttuuri-identiteetin säilyttäminen edellyttää kulttuurikanavia: sellaisia lähteitä, jotka vahvistavat henkilön tietoisuutta omasta etnisestä identiteetistään. Tämä oman median tehtävä tulee hyvin esille romaneihin kuuluvan haastateltavan näkemyksessä. Vähemmistön identiteetin kannalta merkityksellistä on jo oman julkaisun olemassaolo ylipäänsä.

“On ihan mahtavaa saada oman järjestön ja oman väestön julkaisu käteensä. Sitä lukee aivan eri tavalla. Siinä ei ole kyse vain tiedonvälityksestä, vaan sillä on myöskin selvästi tällainen identiteettiä vahvistava ja sitä kautta myöskin tämmöistä niin kuin oman statuksen ja koko yhteisön kannalta tärkeätä ---.” A6

3.4. Väestöryhmien suhteiden uutisoiminen

Valtamedian etnisyyttä käsittelevästä kirjoittelusta suurin aihealue on tutkimuksessa ollut yhteiskunnan suhde etnisiin vähemmistöihin. Jutut ovat käsitelleet suomalaisten suhtautumista pakolaisiin ja muihin maahanmuuttajiin sekä rasistisia ja ennakkoluuloisia asenteita. Avoimen rasistisista teoista sen sijaan kirjoitetaan valtamediassa harvoin. Tutkijat ovat kokeneet ongelmalliseksi sen, että vähem-

²¹ Juotteen ja Takalon (1994) mukaan inkerinsuomalaiset jakaantuvat kolmeen ryhmään. Ensimmäisen muodostavat Inkerinmaalla vuosisadan alussa syntyneet, jotka ovat kokeneet stalinismin vainot ja eläneet myös niitä edeltävän kyläkulttuurin ajan. Tähän ryhmään kuuluvat puhuvat yleensä suomea, ja heillä on vahva suomalainen identiteetti. Toisen ryhmän muodostavat hajaannuksen kaudella 30–80-luvulla inkerinsuomalaisissa perheissä syntyneet, jotka ovat lapsuudessaan puhuneet suomea ja joille suomalainen kulttuuri on tuttua. Kolmas ryhmä ovat niitä, jotka ovat hajaannuksen kaudella syntyneet venäläisten ja inkerinsuomalaisten seka-avioliitoissa. He puhuvat äidinkielenään yleensä venäjää ja heidän suhteensa suomalaisuuteen on varsin pinnallinen. Haastattelussa käsitellyn inkerinsuomalaisjulkaisun lukijat edustanevat näistä ryhmistä kahta ensin mainittua. (ref. Huttunen 2002, 251).

mistöjen ja enemmistön edustajat eivät juurikaan pääse dialogiin valtamediassa. Juttujen puhuja on useimmiten etnisesti suomalainen viranomainen. Jos näkemyksiä kysytäänkin sekä vähemmistön että enemmistön edustajilta, näkemykset ja mielipiteet eivät jutuissa yleensä kohtaa toisiaan eikä minkäänlaista dialogia synny. (Raittila 2002, 36–38 ja 90–93).

Haastattelujen perusteella väestöryhmien suhteista ei kirjoiteta yhtä paljon vähemmistöjen omassa mediassa. Aihepiiriin käsittelyä saatetaan pitää liian työläänä ja aikaa vievänä tai sitten koetaan, että lehden ensisijainen tehtävä on toisenlainen. Valtaväestö ja vähemmistöt eivät haastattelujen perusteella kohtaa vähemmistöjen omassa mediassa sen paremmin kuin valtamediassakaan. Etnisesti suomalaiset eivät kuitenkaan ole tyystin poissa vähemmistöjen omasta mediasta. Noin puolet haastatelluista kertoi, että heidän julkaisuissaan haastatellaan myös etnisesti suomalaisia. Yleisimmin mainittiin kenttätason viranomaiset, esimerkiksi Kelan, sosiaalitoimiston ja työvoimatoimiston virkailijat ja poliisi. Viranomaisnäkökulma tuntuu siis jylläävän vähemmistömediassakin silloin, kun etnisesti suomalaisia päästetään ääneen. Kuitenkin myös kansalaisjärjestöjen edustajat, kansanedustajat ja kulttuurialan asiantuntijat ovat päässeet haastateltaviksi. Venäjänkielisessä Spektr-lehdessä myös kirjoittajien joukossa on jonkin verran venäjäntaitoisia suomalaisia.

Muiden etnisten ryhmien edustajat pääsevät etnisesti suomalaisiin verrattuna huomattavasti harvemmin esiin. Vain yksi haastateltava kertoi, että muiden etnisten ryhmien jäseniä haastellaan usein.

Rasismien käsittelyyn omassa mediassa tuntui liittyvän varauksia. Vähemmistöjen oma media ei haastattelujen perusteella pursua kuvauksia syrjinnästä ja rasismista. Ennemmin se pyrkii tarjoamaan rohkaisevia esimerkkejä hyvin uuteen kotimaahansa sopeutuneista maahanmuuttajista ja onnistuneesta yhteistyöstä eri väestöryhmien välillä.

3.4.1. Rasismi ei ole helppo aihe vähemmistömediallekaan

Kysyin haastateltaviltani, onko heidän välineessään juttuja eri väestöryhmien suhteista. Erikseen kysyin vielä, tehdäänkö juttuja oman vähemmistöryhmän kohtamasta rasismista.

Yleisempään kysymykseen väestöryhmien suhteiden käsittelemisestä sain aika lyhyitä ja ylimalkaisia vastauksia eikä kysymystä ilmeisesti aina täysin ymmärretty. Käytin kysymystä täsmentäessäni termejä oma ryhmä ja valtaväestö tai kanta-

väestö eli kysyin esimerkiksi "miten tärkeää on käsitellä oman ryhmän eli tässä tapauksessa arabiaa puhuvien ja sitten suomenkielisten eli valtaväestön suhteita omassa julkaisussa".

Sanavalintani ovat saattaneet tässä kohtaa vaikuttaa merkittävästi siihen, miten haastateltavat ovat kysymyksen mieltäneet. Termit valtaväestö ja kantaväestö tuntuivat joistakin haastateltavista eriarvoisuutta ja vastakkainasettelua ylläpitäviltä.

"Mä en nää, että on valtaväestö ja vähemmistö ja enemmistö. Riippuu ihmisestä, mitä mä teen ja mitä mä olen." A1

"Mä nään, että ne ihmiset, jotka löytäneet jo oman paikan, he ovat jo sisällä, he ovat jo kantaväestöä, valtaväestöä, niin kuin erilainen osa valtaväestöä." A2

Jälkimmäisen haastateltavan mukaan oman välineen pitää enemmän antaa esimerkkejä vähemmistön ja etnisesti suomalaisten yhteistyöstä ja viestittää, että maassa on paljon tahoja, jotka ovat kiinnostuneita kyseisen vähemmistön asioista. Esimerkiksi suomalaispoliitikkojen haastattelut ovat haastateltavan mukaan tärkeitä tässä mielessä. Muutamien julkaisujen tekijät olivatkin, osa onnistuneesti, osa vähemmän onnistuneesti, pyrkineet saamaan aivan huippupoliitikkojen kuten entisen pääministerin Paavo Lipposen haastatteluja.

Yhden haastateltavan mukaan väestöryhmien suhteita käsittelevien juttujen tekeminen on liian työlästä ja aikaa vievää, kun kysymys on vapaa-ajalla tehtävästä ohjelmasta.

"Siis on täällä, kuten me sanomme alussa, resurssiongelma. --- Minä etsin sellaisia juttuja, mitä mulla on helppo sanoa arabiaksi, mitä kertoo sanotaan täällä joku kauppias avaa uusi kauppa, siellä on arabialaisia makeita ja sitten mä soitan hänelle ja teen hänen kanssaan haastattelu." A4

Jatkokysymyksessä käytin termiä rasismi. Rasismilla tarkoitetaan uskoa ihmisten eriarvoisuuteen etnisyyden tai "rodun" perusteella. Myös tästä uskomuksesta liikkeelle lähtevää toimintaa nimitetään rasismiksi. (Pietikäinen 2002, 19).

Osa haastateltavistani ymmärsi rasismin hyvin rankoiksi konkreettisiksi teoiksi, esimerkiksi väkivallaksi. Arkisempaa rasismia, syrjintää työnhaussa tai asunnonhaussa he olisivat kenties nimittäneet jollain toisella termillä.

"Tänä vuonna ei ole ollut mitään, Jos tapahtuu ja jos on poliisi sanonut...mutta jos ei poliisi tai suomalainen media sanonut ei tehdä. Me haluamme totuus, jos on totta sit tehdään ohjelma. Mutta jos pari kolme miestä tulee kertomaan kapakkatappeluista, sit ei tehdä." A7

Tämä haastateltava ymmärsi rasismia selkeästi väkivallaksi; tuskin kyseinen väestöryhmä oli tyystin säästynyt kaikenlaiselta syrjinnältä vuoden aikana. Kiinnostavaa on myös haastateltavan luottamus suomalaisiin viranomaisiin ja valtamediaan rasistisen väkivallan todentajina.

Rasismia ei selvästikään pidetty ongelmattomana aihepiirinä käsitellä omassa mediassa. Vain yksi haastateltava sanoi, että rasismia käsitellään ilman muuta, joskin hänkin tuntui ymmärtävän rasismia melko kapeasti skinien tekosiksi ja väkivallaksi. Hän myös koki oman välineen tehtäväksi selvittää ilmiötä syvällisemminkin.

"Radiossa ensin me haluamme selvittää, että mistä se alkaa ja siitä että syyt ja mitä tapahtuu ja sitten mitä voi sitä myöhemmin estää. Ja sitten siitä tulee keskustelu toisten ihmisten kanssa. Radiossa me yritetään ihan selvittää se asia." A4

Muut haastateltavat ilmaisivat jonkinlaisia varauksia tai ongelmia aiheen käsittelyssä. Yksi haastateltava korosti, että on tärkeää välttää nostamista uutista rasismia omassa ryhmässä.

"Pitää käsitellä rasismia eikä niin, että nostetaan uutista rasismia ---". Omakielisen median tehtävä on antaa lähtökohdat ymmärtää. --- Jotta vihanpito vähenisi ja rasismia vastustaminenkin saavuttaisi dialogin tason, siinä tarvitaan molempikielisiä medioita, vähemmistöväestölle omakielinen tietolähde, jotta pystyisi ilmaisemaan ja osallistumaan keskusteluun. Samalla pitää olla rajapintoja, jotka on molempipuoleista keskustelua." A3

Vastaavaa pelkoa vastakkainasettelujen vahvistamisesta tuntui olevan muillakin haastateltavilla.

"Oikeestaan pitäisi kirjoittaa enemmän, mutta ne on niin vahvoja sanoja ... rasismi, syrjintä ja diskriminointi. Pääkirjoituksessa olen pyrkinyt aina kiinnittämään huomiota epäkohtiin, mut sillä tavalla, että ei usuteta ihmisiä puolustamaan...siis niin kuin joka kerta pitää muistaa, että se tilanne on hyvin konkreettinen ja se hyvin konkreettisesti pitää sitten purkaa. Mutta meillä on ollut esimerkiksi juristin artikkeleita, miten pitäisi toimia jos tuntuu ... ja on ajatus, että vähemmistövaltuutetun kanssa tehdään haastatteluja." A2

Vähemmistövaltuutetun haastattelun mainitsi kaksi haastateltavaa, kun kysyin rasismia käsittelemisestä. Tuntuikin, että monet haastateltavista eivät olleet kovin hanakoita ottamaan esiin yksittäisiä rasistisia tapauksia, vaan käsitelivät rasismia mieluummin yleisellä tasolla tai epäsuorasti.

"Kun meillä on juttu vähemmistövaltuutetusta, se kertoo, että tässä on henkilö, johon voit ottaa yhteyttä, silloin kun koet syrjintää. A6

Kuitenkin erikseen kysyttäessä nämäkin haastateltavat totesivat, että yksittäisiäkin tapauksia on käsitelty ja voidaan käsitellä jatkossakin, etenkin jos kyse on erityisen röyhkeästä rikkomuksesta tai muuten ajatuksia herättävästä tapauksesta. Ainoastaan yksi haastateltava ilmoitti yksikantaan, että rasismia *ei yleensä* käsitellä. Muut, esittämistään varauksista huolimatta, kertoivat että aihepiiri ei suinkaan ole pannassa omassa välineessä.

Yksi haastateltava pohti hyvin kriittisesti rasismi-aiheen käsittelyä suomalaisessa valtamediassa ja totesi, ettei itse halua lähteä mukaan samanlaiseen keskusteluun.

"--- tämä keskustelu, rasismi, ei ole mennyt eteenpäin. Aina toistetaan samoja asioita, aina ne reaktiot on tunneperäisiä, ei mitään rationaalisia. Harvoin esitellään ratkaisuja. Aika usein se on vain purkautumista, kun toinen purkaa rasistisia tunteita ja sitten rasismin kohteeksi joutunut purkaa pettymystään ja vihaansa ja suruansa. Tommoiseen en missään nimessä halua mennä." A5/B

Myöskään tämä haastateltava ei kuitenkaan sulkenut rasismia tyystin pois käsiteltävien aiheiden listalta.

"Käsitlemme intellektuaalisella tasolla ja uudella näkökulmalla. Jos uutta näkökulmaa ei tule, odotamme ennemmin vaikka kaksi vuotta, että tulee uusi näkökulma, rakentava kritiikki, ratkaisu." A5/B

3.5. Vähemmistömedian ongelmat ja tarpeet

Ennalta arvattavasti oman median teon ongelmiksi mainittiin lähes kaikissa haastatteluissa aika- ja rahapula. Suuri osa julkaisujen tekijöistä on palkkatyössä ja tekee omaa lehteä tai radio-ohjelmaa palkatta omalla ajallaan, jolloin julkaisuun ei pysty panostamaan niin paljon kuin haluaisi. Julkaisun jatkuvuus on usein yhden tai kahden asian erityisen tärkeäksi kokevan henkilön harteilla, sillä palkaton työ ei tavallisesti jaksa innostaa avustajia kauaa.

Useimmat lehdet saavat tukea Opetusministeriön vähemmistökulttuureille ja rasismin vastaiseen työhön jaettavista rahoista epäsuorasti julkaisun takana olevan yhdistyksen kautta, muutamat saavat myös OM:n kulttuurilehtitukea tai muita avustuksia esimerkiksi kunnalta. Näillä tuilla ei kuitenkaan suurisuuntaista julkaisemista pyöritetä.

Useat mainitsivat myös, että tukien hakeminen muilta tahoilta vaatisi osaamista, jota itsellä ei ole. Jututtamieni yhteisöradioiden päälliköiden viesti oli, että oma-kielinen lähetystoiminta on niin omanlaistaan toimintaa, etteivät viranomaiset ole tajunneet, millaisia mahdollisuuksia ohjelmiin sisältyy ja miten merkittäviä ne jo nyt ovat omille kieliryhmilleen. Niinpä radiotoiminnalta puuttuu vakiintunut rahoituskanava, joka turvaisi toiminnan jatkuvuutta.

Tekijöiden oma viesti haastatteluissa oli, että julkaisutoiminta vakiintuisi ja julkaisujen laatu paranisi, jos työstä voisi saada edes hieman palkkaa. Vaikka oma-kielinen julkaisutoiminta onkin ykkössijalla, paremmat resurssit mahdollistaisivat myös suomenkielisten julkaisujen tekemisen. Parhaimmillaan vähemmistöjen tekemät julkaisut voisivatkin palvella myös muita väestöryhmiä ja tuoda yhteiskunnan eri ryhmiä dialogiin keskenään – vähemmistön itsensä haluamalla tavalla.

Erityisesti radio-ohjelmien suhteen akuutti ongelma on myös tehtyjen ohjelmien järjestelmällinen taltiointi ja arkistointi, mihin tekijöillä ei tahdo olla varaa. On kulttuurihistoriallisestikin suuri menetys, jos tehdyt julkaisut pääsevät häviämään.²²

²² Sama tilanne on tosin ollut myös valtamediassa. Valtion kuuluu huolehtia ainoastaan ääni- ja kuvataallenteiden, painotuotteiden sekä elokuvien arkistoinnista. Vapaakappalelain uudistamista pohtinut työryhmä kuitenkin esitti kesäkuussa 2003, että arkistoinnin piiriin tulisivat myös tv- ja radio-ohjelmat sekä avoimissa tietoverkoissa julkaistu kotimainen materiaali.

4. Valtamedia ja vähemmistöt

Tässä luvussa pohdin valtamediaan ja vähemmistöihin liittyviä kysymyksiä: Luvussa 4.1. käsittelen valtamedian merkitystä etnisille vähemmistöille ja luvussa 4.2. vähemmistötaustaisten toimittajien kokemuksia valtamediaan pääsystä ja siellä työskentelemisestä. Luvuissa 4.3. ja 4.4. esitän haastateltavien näkemyksiä vähemmistöjen valtamediaan pääsyn esteistä ja siitä, mitä pitäisi tehdä, jotta tilanne paranisi. Luvussa 4.5. käyn vielä lyhyesti läpi, mikä on johtavien päivittäisviestimien asenne kysymykseen.

Haastattelin *valtamediaan pääsy* -kysymyksestä neljää etniseen vähemmistöön kuuluvaa toimittajaa, jotka työskentelevät tavalla tai toisella valtamediassa. Apunani tutkimuksen suunnittelussa ollut Yonca Ermutlu Helsingin Viestinnän laitokselta haastatteli puolestani kolmea vähemmistötoimittajaa.

Vähemmistötoimittajien lisäksi haastattelin aiheesta vielä Basaarin tuottaja Seppo Seppälää ja Aamulehden Maahanmuuttajat-sivun tuottaja Maila-Katriina Tuomista.²³

4.1. Etnisten vähemmistöjen edustajien näkemyksiä valtamediasta

Haastateltavilla oli hyvin kriittisiä näkemyksiä valtamediasta ja sen palvelevuudesta. Haastateltujen näkemykset kertovat samaa kuin Laura Huttusen (2000) analysoimat maahanmuuttajien elämäkerrat:

“Monissa tarinoissa media esiintyy äänenä, jolle on hyvin vaikea vastata. Suhde mediaan onkin turhauttava, se määrittelee ja yksinkertaistaa eikä anna mahdollisuutta puhua. Monologisesti puhuva media tekeekin monen kirjoittajan olon julkisessa maisemassa viihtymättömäksi. Media ikään kuin kiinnittää heidän ruumiisiinsa yksinkertaistavia merkityksiä ja muistuttaa heidän vieraudestaan suomalaisessa maisemassa. (Huttunen 2000, 341–342).

Muutamissa välineissä on yritetty monipuolistaa vähemmistöjen, lähinnä maahanmuuttajien esittämistä tekemällä erityisiä vähemmistösivuja ja -ohjelmia. Merkittävimmät esimerkit tällaisesta erillisjulkisuudesta ovat Yleisradion viikoit-

²³ Oman median tekijöihin viitataan raportissa koodilla A, valtamediassa työskenteleviin vähemmistötoimittajiin koodilla B. Yksi haastateltava edustaa kumpaakin ryhmää yhtä aikaa ja hänen koodinsa on A/B.

tainen, puolen tunnin mittainen Basaari-ohjelma ja Aamulehden kerran kuukaudessa ilmestyvä Maahanmuuttajat-sivu. Ne ovat kokeilleet ja tarjonneet normaali-journalismin maahanmuuttajauutisoinnista poikkeavia uutisoimisen tapoja. Kaikki eivät kuitenkaan ole nähneet tätä parhaana mahdollisena toimintamallina²⁴. On pelätty, että omat sivut ja ohjelmat eristävät etniset vähemmistöt omaan karsinaansa, jolloin ne eivät pääse esille normaalijournalismissa. Luvussa 4.1.2. käydään läpi haastateltavien näkemyksiä vähemmistöjen erillisjulkisuuden merkityksestä.

4.1.1. Valtamedia ei palvele

Kysyin oman median tekijöiltä näkemystä valtamedian merkityksestä omalle etniselle ryhmälle. Lähes kaikki kokivat valtamedian palvelevan omaa ryhmäänsä huonosti.

Ensinnäkin osa haastateltavista sanoi, että erityisesti sanomalehtien käyttämä kieli on liian vaikeaa. Tässä yhteydessä mainittiin kahdessa haastattelussa Helsingin Sanomat, jota siis haluttaisiin lukea, mutta se ei kielen vaikeuden takia onnistu. Sen sijaan painettuun mediaan päästään ainakin pääkaupunkiseudulla kiinni Uutislehti Satasen ja Metron kautta. Ainoastaan etnisesti virolainen haastateltava sanoi vironkielisen vähemmistön käyttävän suomalaista media siinä missä etnisesti suomalaisetkin²⁵. Tässä yhteydessä täytyy muistaa, että tässä kyse ei ole käyttötutkimuksesta, jossa suurelta joukolta samaan etniseen ryhmään kuuluvia ihmisiä olisi kyselty, mitä valtaviestimiä he käyttävät. Tässä haastateltavat eivät niinkään puhuneet valtamedian palvelevuudesta itselleen vaan kertoivat näkemyksiään muiden etnisen ryhmänsä jäsenten mediankäytöstä. Toki monet viittasivat myös omiin kokemuksiinsa.

Toiseksi haastateltavat kokivat valtamedian antavan usein heidän etnisestä ryhmästään tai lähtömaastaan kuvan, jota heidän on vaikea tunnistaa. Iltapäivälehtiä muuttamat maahanmuuttajat pitivät suorastaan vihamielisinä.

Toisaalta nämä Iltä-Sanomat ja Iltalehti, jonka teksti on helpompi, ne on vähän kaupallisia lehtiä. Jos joku maahanmuuttaja, mustatukkainen, tekee, se tulee kannessa ja suuri juttu." A4

²⁴ Esim. keskustelu Rasmus-verkoston mediatyöryhmässä huhtikuussa 2003.

²⁵ Haastateltaviin kuului inkerinsuomalainen oman median tekijä, jonka mukaan ennen 90-luvun paluumuuttoa maahan tullut inkerinsuomalainen vähemmistö kuuluu myös valtamedian täyspaineisten käyttäjien piiriin. Uusilla inkerinsuomalaisilla paluumuuttajilla tilanne on kuitenkin erilainen.

Sama haastateltava kritikoiti myös suomalaisen television kansainvälisiltä läntisiltä uutistoimistoilta hankkimaa ja lähettämää kuvaa omasta etnisestä ryhmästään.

"Mut nyt kun mä katon Al-Jazeera-kanavaa, mä näen sellaiset ihmiset, jotka on oikeasti ihmisiä --- eli se on hyvin erilaista kuvaa, kun katsoo, mitä lähetetään Suomessa. Heti sen jälkeen pitää puolustaa, että emme kaikki ole näin. A4

Yksi somalihaastateltava koki, että somalien etnisen ryhmän osalta tilanne oli hieman parantunut, joskaan varsinaisesta valtamedian palvelevuudesta ei voinut puhua.

"Aiemmin hyvin äärimmäisellä tavalla käsiteltiin somaleja. Nykyään vähän parempi. Aiemmin kaiken pahan takana olivat somalit. Nyt olemme kuin ketkä tahansa muut ulkomaalaiset. Emme saa paljon apua medialta. Siellä ei ole mitään erityistä meille. A10

Useat haastateltavat mainitsivat, että maahanmuuttajauutisointi on hyvin ongelmakeskeistä. Rikosuutisissa nostetaan haastateltavien mielestä yhä edelleen etninen alkuperä tarpeettomasti esiin. Etnisesti virolainen haastateltava ilmaisi, että Helsingin Sanomissa etnisesti virolaiset pääsevät esille huume- ja prostituutiojuutuissa, mutta silloin kun menestyneitä suomenvirolaisia haastatellaan, virolaisuus jätetään lähes aina huomioimatta.

Haastateltavat arvostelivat valtamediaa myös siitä, että etnisistä vähemmistöistä ei tehdä kovinkaan kunnianhimoista journalismia, vaan tyydytään toistamaan ennako-olettamuksia – silloinkin kun tarkoitus on lisätä suvaitsevaisuutta.

Kolmanneksi haastateltavat arvostelivat valtamediaa siitä, että se ei ylipäänsä noteeraa etnisiä vähemmistöjä yhtenä yleisösegmenttinä. Silloin harvoin kun vähemmistöjä käsitellään myönteisesti tai rakentavasti, ohjelma on tarkoitettu etnisesti suomalaisten valistamiseen. Kaksi haastateltavaa kritikoikin sitä, että maahanmuuttajille ei TV:ssä ole yhtään ohjelmaa, on vain ohjelmia maahanmuuttajista.

Haastatellut olivat poikkeuksetta sitä mieltä, että valtamedia palvelisi vähemmistöjä paremmin, jos siellä työskentelisi etnisten vähemmistöjen edustajia. Vähemmistöistä tulevien toimittajien näkyminen mediassa lisäisi kiinnostusta seurata valtajulkisuutta, sillä se toisi uudenlaista tarttumapintaa suomalaiseen tiedonvälitykseen.

"Se on sinänsä tärkeää, että kun maahanmuuttaja lukee, ei tule sellainen asettelu, että tää on suomalaisen kirjoittama, se ei mua koske." A1

Muutama haastateltava perusteli valtamediaan pääsyn tärkeyttä samalla tavoin kuin suomeksi julkaisemista omassa mediassa: väärä tieto ja stereotyyppien vahvistaminen vähenisi, kun etnisistä vähemmistöistä kertova toimittaja kuuluisi itsekin etniseen vähemmistöön.

“Tarvittaisiinko romanitaustaisia toimittajia valtamediaan?”

Se olisi erinomaisen hieno asia. Ei tarvitsisi kirjoittaa olettamuksien ja harhaluulojen varassa. Todella toivoisi, että sekä sähköisellä että kirjallisella puolella voisi mahdollisimman pian tulla romanitaustaisia ihmisiä, jotka osaisi käsitellä myös ikäviä asioita.” A6

Toinen haastateltava uskoi, että maahanmuuttajataustainen toimittaja osaisi uutisoida maahanmuuttaja-aiheita (ei siis vain omaa etnistä ryhmäänsä koskevia aiheita) asiantuntevammin kuin etnisesti suomalainen ja myös löytäisi paremmin kiinnostavia ja tärkeitä teemoja, joiden puitteissa käsitellä maahanmuuttajuutta Suomessa. Haastateltavat olivatkin yleisesti sillä kannalla, että etniset vähemmistöt näkyvät valtamediassa liian vähän.

Haastateltavat uskoivat myös, että etnisten vähemmistöjen ilmaantuminen valtamediaan palvelisi koko yhteiskuntaa. Suomalaisen median tulee heijastaa yhä monimuotoisemmaksi ja monikulttuurisemmaksi muuttuvaa yhteiskuntaa, he painottivat.

4.1.2. Erillisjulkisuus valtamedian sisällä – tarpeen toistaiseksi

Etnisten vähemmistöjen erillisjulkisuutta valtamedian sisällä eli omia sivuja ja ohjelmia on jossain määrin kritikoitu. On pelätty, että omat sivut ja ohjelmat estävät tai ainakin hidastavat vähemmistöaiheiden leviämistä perusjournalismiin. Kysyin haastateltavilta, mitä mieltä he ovat erillisjulkisuudesta ja toisaalta, mitä mieltä vaatimuksesta saada etniset vähemmistöt näkyville kaikkialle valtamediaan.

Oman median tekijöihin lukeutuvista haastateltavista vain yksi oli tiukasti omia sivuja ja ohjelmia vastaan. Useat haastateltavat nimenomaan toivoivat omia sivuja etnisille vähemmistöille eri alueiden suurimpiin lehtiin sekä omaa ohjelmaa, mielellään myös omakielistä, radioon ja televisioon. Olemassa olevasta vähemmistöjen erillisjulkisuudesta puhuttaessa haastateltavat ottivat useimmiten esille Ylen Basaari-ohjelman. Toiseksi eniten esille nousi Aamulehden Maahanmuuttajat-sivu. Työministeriön Monitori-lehti, Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen Kump-

pani-lehti ja Turku-TV:n Jambo-monikulttuurisuusohjelma mainittiin myös, vaikkeivat kaksi ensin mainittua valtamediaan varsinaisesti kuulukaan.

Haastateltavat toki toivoivat vähemmistötoimittajia kaikkialle valtamediaan, mutta näkivät samaan aikaan hyviä puolia vähemmistöjen erillisjulkisuudessa. Yksi haastateltava ei pitänyt ongelmana erillisjulkisuutta sinänsä, vaan sitä, että vähemmistöjen omia ohjelmia on liian vähän.

"Tämä on just tällainen liiallinen varovaisuus ja jopa pelkuruus. Se vaikuttaa yleiseen asenteeseen, siis pahentaa. Koska se on yksi poikkeus (viittaa Basaariin), joka seisoo ulos sieltä. Mutta jos siellä olis niin kuin muissa maissa --- ihan tavallistenkin ohjelmien tekijöitä ja se voi olla joku uutistenlukijakin, toimittaja, joka tekee ihan muistakin asioista. Ne on kuitenkin ihmisiä, jotka asuu täällä. Se muuttaa yleisen asenteen. Ne tajuaa, että se on ihan yks ja sama, ihan ok." A5/B

Sama haastateltava katsoi, että erillisjulkisuus, omakielinenkin, palvelisi etnisen vähemmistön lisäksi koko väestön "monikulttuurisuuskasvatusta".

"Minusta se on tällainen merkitys, jos joku tulis tv:hen ja puhuis italian kielellä, se vaikuttaa myös siihen, joka ei ole hänelle tarkoitettu. Se antaa hänelle viestin, että täällä on tällainen vähemmistö ja meillä on oikeuksia ja meillä on viestejä itsellemme." A5/B

Yksi haastateltava uskoi, että vähemmistöt löytävät viiteryhmänsä helpommin valtalehdistöstä, kun se on omalla sivullaan. Eristymistä suurempi uhka on hänen mielestään se, että maahanmuuttajilla ei ole minkäänlaista paikkaa tai roolia valtamediassa.

"--- maahanmuuttaja, jos eksyy siellä 32 sivussa, ei pysty löytämään omaa asiaa. Siellä on hänen juttu, hän pystyy siihen panostamaan paremmin, osallistumaan. --- Heitä pitää saada tähän junaan. Ne voi olla vaikka jälkivaunussa, mutta kun ne on sielläkin, tää suhde ei ole niin pitkä kuin jos ne on vaan pysähtyneinä siellä." A3

Kysyin mielipidettä erillisjulkisuudesta myös vähemmistötoimittajiin kuuluvilta haastateltavilta. Suurin osa heistä piti omia sivuja ja ohjelmia positiivisena asiana, sillä omat sivut ja ohjelmat kiistatta helpottavat pääsyä valtamediaan. Toinen asia sitten on, miten korkeaksi erillisjulkisuuden ja perusjournalismin välinen kynnyksen muodostuu.

"Jos niiden tuottaja kiinnostuu ja muut ei hyväksy, tietysti se on hyvä. Helsingin Sanomiin jos tarjoot mitä tahansa, se ei käy. "Meillä on oma toimittaja, joka tekee tällaisista...". Aamulehti on aika hyvä kokemus, koska ne ottaa vastaan." --- se on

hyvä, että osa lehdistä ainakin kiinnostuu maahanmuuttajista, haluaa nähdä heidän mielipiteet ja tällaista." B4

"--- se tuo esille niin kuin eri näkökulmia. Se rikkoo niin kuin tämä homogeeninen ja mikä on sinänsä valheellinen kuva suomalaisista. Et nimenomaan tällaisia ohjelmia tarvitaan, kun me tehdään propagandaa. --- et antaa tällaisen kuvan, mutta maahanmuuttajat tarvitsevat myös itse nähdä itsensä valtamediassa, koska kukaan ei halua elää semmoista elämää, jossa omaa ääntä ei kuulu." B3

Samalla osa haastatelluista vähemmistötoimittajista ilmaisi, että omissa ohjelmissa ja sivuissa on toivottavasti kyse välivaiheen journalismista.

"Sitä ei voi lokeroida. Tää on suurempi muutos. Kyse ei ole vain yhdestä sivusta: se koskee kaikkea, politiikkaa, kulttuuria, siis ihan kaikkea. Et maahanmuuttajan ei tarvitse olla esillä koko ajan ainoastaan maahanmuuttajana." B3

"Nämä tarvitsevat jonkinlainen agenda, mutta ei voi olla ikuinen. Siis olis ikävä, jos --- niin kuin Basaari samassa muodossa ja Aamulehden maahanmuuttaja-sivu samassa muodossa eli tämä on hyvä, mutta pitää olla pian seuraava vaihe." B5

Yksi haastateltava arvioi, että omat sivut ja ohjelmat palvelevat jatkossakin niitä maahanmuuttajatoimittajia, jotka ovat tulleet äskettäin maahan, eivätkä vielä pysty kirjoittamaan valtayhteiskunnasta.

"Uusien tulijoiden ongelma on jatkuva, koska heitä tulee koko ajan lisää. He tarvitsevat paikan, jossa sanoa, mitä heillä on sanottavaa. --- Ok, et pysty vielä kirjoittamaan Suomesta, mutta voit kirjoittaa tänne omasta tilanteestasi. B1

Vähemmistötoimittajista yksi haastateltava oli selkeästi vähemmistöjen erityisohjelmia ja -sivuja vastaan. Haastateltava arvioi vähemmistöjen omia sivuja ja -ohjelmia ennen muuta valtaväestön suvaitsevaisuuden lisäämisen näkökulmasta. Hän argumentoi, että vähemmistöjen erityisjulkisuus, ainakin silloin kun se selkeästi sellaiseksi nimetään, houkuttelee yleisökseen ainoastaan ihmisiä, jotka eivät enää suvaitsevaisuusvalistusta tarvitse.

"Kun laitat karsinaan ja sanot, että tässä on maahanmuuttajaohjelma, se tarkoittaa vain, että ne ihmiset, jotka suhtautuvat jo sympaattisesti maahanmuuttajasioihin aikovat katsoa ohjelmaa eikä kukaan muu. Mielestäni tämä Basaarin, Kumppanin, Monitorin ongelma..." B2

Erillisjulkisuuden kannattavat uskovat, että omat sivut ja ohjelmat toimivat ajan mittaan vähemmistötoimittajien porttina normaalijournalismiin. Yhdellä haastateltavalla oli kuitenkin kokemusta siitä, mistä etniseen erillisjulkisuuteen kriittisesti

suhtautuvat ovat varoitelleet: etnisyyssasiat ja etniset toimittajat lokeroidaan omaan ghettoonsa. Haastateltavalle sinänsä hyvästä ja kannustavasta Basaari-ohjelmasta oli tullut ammatillinen vankila.

"Kyllä Basaari on tausta minulle, ne tykkää paljon ja ne haluaa, että minä siirryn eteenpäin. --- se on hankalaa tarjoamaan niille. Se on että pitää soittaa, pitää kirjoittaa hirveän paljon, vaikka näkee sen ohjelman hyvän, niin ne ei suostu. Kun sä sanot aina, että se on ulkomaalainen ihminen, niin sinut siirretään silloin, että Basaariin ---." B4

Toisella freelancer-haastatellulla oli päinvastainen kokemus Aamulehden Maahanmuuttajat-sivulle kirjoittamisesta. Hän koki, että häntä oli nimenomaan kannustettu kirjoittamaan muustakin kuin maahanmuuttaja-aiheista ja lähtömaastaan. Hän oli myös päässyt kirjoittamaan säännöllisesti lehden Ulkomaat-osastolle.

Jos vähemmistöjen erillisjulkisuutta valtamedian sisällä pohtii näiden kahden kokemuksen perusteella (mikä on tietysti hyvin pieni aineisto) näyttää siltä, että omien ohjelmien ja sivujen olemassaolo sinänsä ei pidä vähemmistöasioita poissa perusjournalismista. Vaikuttavia tekijöitä on monia: esimerkiksi organisaation koolla ja byrokraattisuudella on varmasti merkitystä, samoin eri osastojen päällikötoimittajien asenteilla.

Ruotsin Sveriges Televisionissa (SVT) on jo päädytty erillisjulkisuudesta luopumiseen. Ylen TV1:n Basaaria vastaava Mosaik-ohjelma lopetettiin vuonna 2003 ja monikulttuurisuuden on nyt määrä näkyä SVT:n kaikissa toimituksissa ja ohjelmatuotannossa.

Pari haastateltavaa keskitti arvostelunsa erillisjulkisuuden, tässä tapauksessa Ylen Basaarin, sisältöön. He kaipasivat Basaarilta syvällisempää ja kriittisempää otetta tai sitten uutta vähemmistöaiheita käsittelevää ohjelmaa, joka uskaltaisi silittää myös vastakarvaan.

"Se ei missään nimessä ole maahanmuuttajille tai ulkomaalaisille tarkoitettu ohjelma, tai en ainakaan usko, että ne saa ite siitä irti, ja mä vähän kritisaisin sitä, että kaikki on niin älyttömän hienoa ja hauskaa ja värikästä ja musiikki soi ja tehdään hyvän makuista ja hyvän tuoksuista ruokaa ja sillä tavalla, että mä ehkä odottaisin sellaista vähän arkisempaa ja jotenkin erilaisempaa näkökulmaa ja mentäis vähän pintaa syvemmälle kuitenkin. B7

"--- nyt kun näin monta vuotta on menty, että olis korkea aika, et se tuottaja olis itse maahanmuuttaja. Toinen asia on se, että olis korkea aika, että Basaarista tulis enemmän tällainen niin kuin poliittisesti kantaaottava...et ei välttämättä kantaaottava, mut että siellä puhutaan politiikasta, et se olis asiaohjelma, eikä ainoastaan tämmönen potretti, henkilökuvaa, mitä se nyt on. --- Mut ehkä sen ei...ehkä

Basaarin ei itsessään tarvitse muuttua; pitää olla joku toinen ohjelma, et miks pitää olla vaan yks ohjelma, joka käsittelee näitä asioita." B3

Tutkija Karina Horsti (2002, 118–119) kritikoii maahanmuutto-journalismia tarkastelevassa tutkimuksessaan Basaaria samaan tapaan. Hän toteaa, että keskittyessään henkilökuviin ja tarinoinhin ohjelma toisaalta tekee tuntematonta tutuksi, mutta häivyttää samalla yhteiskunnallisen kontekstin. Rakenteelliset ongelmat kuten työttömyys ja muukalaisviha jäävät Basaarin ulkopuolelle eivätkä viranomaiset kohtaa maahanmuuttajia.

4.1.3. Satelliittikanavat maahanmuuttajien mediana

Myös globaali media on nykyään osa Suomessa asuvien ihmisten mediakenttää ja valtamediaa. Haastattelujen perusteella satelliittikanavat ovat erityisesti maahanmuuttajille tärkeä media. Kysymysrunkoon ei sisällynyt kysymystä satelliittikanavien seuraamisesta, mutta moni oman median tekijöihin lukeutuva haastateltava toi kanavat oma-aloitteisesti esille haastattelun kuluessa. Asian esille ottaneet olivat sitä mieltä, että satelliittikanavia seurataan omassa etnisessä ryhmässä tai ylipäättään maahanmuuttajien keskuudessa liikaa. He kertoivat itse tehneensä tietoisesti päätöksen jättää kanavat virittämättä. Haastateltavat uskoivat, että satelliittikanavien seuraaminen hidastaa kielen oppimista, kun taas Suomen tv-kanavien katsominen oli heidän mielestään hyvä keino opetella kieltä. Kanavilla pelättiin olevan kokonaisvaltaisempiakin vaikutuksia kotoutumiseen.

"Niillä on satelliittikanavia, josta ne katsoo omakielistä lähetystä muualta maailmasta, joka ei koske mitenkään tätä elämää. Ne oikeestaan eristyy tän satelliittiteknologian mukaan." A1

Haastateltavat kuitenkin ymmärsivät hyvin, miksi maahanmuuttajat helposti ajautuvat seuraamaan vain satelliittikanavia. Suomalainen media ei käsittele maahanmuuttajia koskettavia asioita. Haastateltavat painottivatkin, miten merkittävästi vähäininkin maahanmuuttajuutta käsittelevä, parhaimmillaan vielä omakielinen valtajulkisuus voisi houkutella seuraamaan valtamediaa.

"Toisaalta mä ajattelen, että kun tulee jotain maahanmuutosta tai maahanmuuttajaa haastatellaan, kyllä ne seuraa ja siitä tulee palautetta." A2

"Sitten kun on pieni yhteisö, jolla on omakielinen vaikka tv-lähetys, sitten kun tulee se tunti aikaa, se varmaan yrittää sitä katsoa, koska jonain päivänä se voi olla yks kohde sen jutussa." A1

Haastateltavat korostivat, että maahanmuuttajilla kestää yleensä vuosikausia ennen kuin he kykenevät seuraamaan suomenkielistä mediaa. Tietämättömyys siitä, mitä asuinmaassa tapahtuu, vaikeuttaa kotoutumista suuresti. Yhdellä haastateltavalla oli valaiseva esimerkki siitä, että tieto ympäröivästä yhteiskunnasta on usein pinnallista ja johtaa väärinkäsityksiin.

"Esimerkiksi kun Sailaksen ryhmä esitti sen raportin, sitä julkaistiin ja ruvettiin puhumaan, niin ihmiset niin kuin tajusivat, että jotain on nyt tulossa, mutta ymmärsivät, että se on jo päätetty, ja tuli sitten soittoja, että onko totta, ettei työttömyyskorvauksia makseta enää samalla tavalla." A2

Haastateltavani olivat kuitenkin varsin realistisia omakielisen valtajakisuuden suhteen. Niinpä useimmat perääntyivät ideaalitulanteen kuvailusta toivomaan edes lyhyitä Suomea käsitteleviä uutisia radion valtakunnanverkkoon, jotta suomen kieltä taitamattomilla olisi mahdollisuus saada jonkinlainen käsitys siitä, mitä Suomessa on meneillään.

4.2. Vähemmistötoimittajien kokemuksia valtamediasta

Vähemmistötoimittajilla on sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia etnisen taustan merkityksestä työelämässä. Raporttia varten haastateltiin kuutta valtamediassa toimivaa vähemmistötaustaista toimittajaa. Suurin osa heistä on tehnyt valtamedialle töitä freelancerina; vain yksi niin sanottu ensimmäisen polven maahanmuuttaja oli työsuhteessa valtamediaan kuuluvaan välineeseen. Toinen työsuhteessa oleva haastateltu on "toisen polven maahanmuuttaja" eli hän on syntynyt Suomessa.

4.2.1. Positiivista huomiota työhönottotilanteessa

Haastateltavien kokemukset etnisen taustan vaikutuksesta työelämässä eivät ole pelkästään kielteisiä. Työsuhteessa olevat kaksi haastateltavaa kokivat kumpikin päässeensä alkuun nimenomaan etnisen taustansa ansiosta. Toiselle, 17-vuotiaana Suomeen muuttaneelle haastateltavalle tällä sinänsä hyvin positiivisella asialla oli tosin ollut myös negatiivisia sivujuonteita.

"Ainakin aluksi kun tulin --- mun etninen tausta oli se syy, miksi sain sen työn, mutta on hirveen vaikee analysoida, miksi mä oon sen jälkeen saanu ne työt, mitä

oon saanu. Sen ekan jälkeen olen tehnyt kaikenlaisia juttuja, mut kyllä mä tiedän, että olen herättänyt organisaatiossa mielenkiintoa. Ja se herättää ihmisissä myös negatiivisia reaktioita, tietysti. Jos jotkut panee merkille, että tuo tyyppi on sieltä ja sieltä, niin luultavasti jotkut saattaa myös reagoida siihen negatiivisesti, että mitä hienoa siinä on. Ja se on mua ärsyttänyt aika paljon, koska mä mieluummin haluaisin herättää huomiota työni takia. En sellaisten asioiden takia, joihin mulla ei ole minkäänlaista vaikutusta." B3

Haastateltava koki, että enimmäkseen etnisellä taustalla oli ollut positiivinen vaikutus työn saamiseen. Hän tosin arvioi itse, hieman ironiseen sävyyn, ettei vaikuta liian etniseltä.

"Tiedän, että se johtuu siitä, etten näytä kauhean etniseltä enkä puhu korotuksella. Mun etninen tausta saattaa olla tällainen pikantti juttu. Se herättää mielenkiintoa, mutta silti ihmiset voi samaistua muhun. Mä en pelota ihmisiä." B3

Toinen, Suomessa syntynyt haastateltava arvioi etnisen taustansa auttaneen alkuun alalla.

"--- koska kuitenkin tälle alalla haetaan töitä työnäytteiden perusteella. Se oli onnenpotku ja älyttömän hyvä asia, että ne otti mut sinne (Basaariin) suoraan koulunpenkiltä ja sain tehtyä työnäytteitä ---." B7

Sittemmin haastateltava on siirtynyt Basaarista perusjournalismiin eikä koe, että etninen tausta enää Basaarin jälkeen olisi vaikuttanut työhönottoon.

4.2.2. Vähemmistötoimittajalle vähemmistöaiheita

Haastatellut freelance-toimittajat kertoivat kahdesta suuresta esteestä, joihin he valtamediassa ovat törmänneet. Ensiksi valtamediaan on vaikea päästä sisään, erityisesti muualle kuin vähemmistöjen omaan erillisjulkisuuteen. Toiseksi on taisteltava, jotta pääsee tekemään niin sanottuja kovia juttuja tai ylipäänsä muita kuin omaan taustaan tai yleensä etnisyyteen liittyviä juttuja. Suomessa 15 vuotta asunut freelance-toimittaja valaisee ongelmaa näin:

"Mutta sillä hetkellä kun aloin kirjoittaa kovemmista aiheista --- tätä ei hyväksyty. --- täällä on vähemmistö, sinä olet siellä, laitan sinut tiettyyn karsinaan --- näitä asioita sinun kuuluu käsitellä. Ne ovat suomalaistoimittajat, joiden on määrä käsitellä muita aiheita, kovempia juttuja." B2

Toisella, vuodesta 1990 Suomessa asuneella haastateltavalla on hyvin samanlaisia kokemuksia:

"Koko ajan yrittää työntää sut takaisin sinne, että sun pitäisi tehdä vain maahanmuuttaja-aiheisia. Sen jälkeen, kun sä oot tehnyt sen läpimurron, että oot mennyt valtamediaan, vaikea läpimurto on se, että sun pitäisi tehdä vain maahanmuuttaja-aiheisia asioita, tai siirtolaisuuteen tai rasismiin." A5/B

Myös työsuhteessa olevilla haastatelluilla oli kokemuksia siitä, että he olivat saaneet tiettyjä työtehtäviä etnisen taustansa vuoksi. Toinen haastateltava koki, että hänet oli joskus haluttu tiettyihin ohjelmiin tuomaan eksotiikkaa. Toinen niin sanottu toisen polven maahanmuuttaja taas oli huomannut että hänen tehtäväkseen päätyivät kaikki uutiset, joissa etnisyys oli jollain tapaa esillä. Haastateltavat eivät kuitenkaan pitäneet näitä kokemuksia yksiselitteisen negatiivisina. Etnisyyteen liittyvät jutut ovat yksi mahdollinen erikoistumisala. Samalla tarjoutuu tilaisuus lisätä "kantasuomalaisuudesta" poikkeavan etnisyyden näkyvyyttä yhteiskunnassa.

Kysymys: Saatko sä tehtäväkseni tietynlaisia juttuja, koska sinulla on erilainen etninen tausta?

Kyllä, ihan selkeesti, mutta se on mun mielestä hyvä asia. Mä pidän sitä haasteena ja mun mielestä se ei ole yhtään huono, varsinkin jos uutisia tehdään. Ja mun mielestä se on ihan hyvä, että toimittajilla on oma spesiaali, erikoisala, koska silloin pääsee ehkä jutuissakin niin kuin syvemmälle." B7

"--- olen tehnyt viihdeohjelmia ja siinä selvästi on ollut kysymys ainoastaan siitä, että halutaan erilaisuuden viehätystä. Ja mä oon myöskin tehnyt niitä, koska...no, ensinnäkin halusin tehdä työtä, mutta myöskin se, että mun mielestä koko maahanmuuttaja-käsitys ja meikäläisten visuaalinen näkyvyys on hyvä mainstreamata. --- Et kyllä maahanmuuttaja voi myöskin olla kulttuuritoimittaja tai maahanmuuttajanäkökulman voi ottaa myös viihteessä tai uutisissa. Ei tarvitse fakkiutua." B3

Haastateltava pohdiskeli laajemminkin etnisen taustansa merkitystä työssään. Hän kokee vähemmistöperspektiivin valttikortiksi, ainutlaatuisiksi kokemukseksi, jolle hänen ammattitaitonsa osaltaan rakentuu. Paikan lunastaminen yleispätevänä toimittajana ja toisaalta oman taustan hyödyntäminen aiheuttavat kuitenkin välillä ristiriitaisia tunteita.

"Se on niin kuin mun valtti, se mun osaaminen mitä mulla on, eikä kellään muulla ole. Mulla on myös sotataustaa ja totta kai käytän sitä niin paljon kuin mahdollista. Tavallaan koen, että se on mun tehtävä, ei vain itseni vaan myös kuuntelijoiteni ja näin..." B3

"Et tavallaan tällainen kaksjakoinen juttu, että kun on itse tällainen maahanmuuttaja, ei halua että mua stereotypoidaan. Samalla nää aiheet koskettaa niin paljon, että niitä kuitenkin väijäämättä haluaa tehdä." B3

Ristiriitaisista tunteista huolimatta toimittaja tunsu menestyneensä urallaan nimenomaan siksi, että tarkastelee uutiskenttää eri tavalla kuin muut ja poimii esiin aiheita, joita yleensä ei huomata tai valita.

" --- kun mä katsastelen kenttää, että mitä tapahtuu, mä automaattisesti poimin esimerkiksi jos on jotain maahanmuuttajia tai marginaalisia ilmiöitä, automaattisesti mä tunnen vetoa niihin, tietysti. Mä aluksi ihmettelinkin, että tarkoittaako se sitä, että en ole objektiivinen journalisti, mutta se on vaan se, että se on se juttu, mitä mä tunnen kaikista parhaiten. Se on myöskin enemmän kuin automaattista, se on niin kuin valinta, koska mä tiedän, että se puoli puuttuu valtamediasta." B3

Onko siitä tullut positiivista palautetta?

On, erittäin paljon, se on se suurin kiitos, mitä olen saanut. Ja mä tiedän, että se on yksi syy, miksi mä meen eteenpäin ja saan tehdä sitä työtä, se, että mulla on selvä näkökulma." B3

4.3. Valtamediaan pääsyn esteet – kielitaito, asenteet, koulutus

Etnisiin vähemmistöihin kuuluvat toimittajat kohtaavat monenlaisia esteitä pyrkiessään valtamediaan. Työnantajat vetoavat lähes järjestään maahanmuuttajatoimittajien suomen tai ruotsin taidon puutteellisuuteen. Useimmat haastateltavat pitivät kielitaitovaatimuksia kohtuuttomina ja nimesivät pahimmaksi esteeksi työnantajien ennakkoluulot ja negatiivisen asenteen maahanmuuttajia kohtaan. Muutoksen avaimina haastateltavat pitivät asenteiden muuttumista ja maahanmuuttajien koulutuksen tehostamista.

4.3.1. Kielitaitomuuri

Kun suomalaisten tiedotusvälineiden päällikkötoimittajilta kysytään, miksi etnisten vähemmistöjen edustajat eivät pääse töihin mediaan, esiin nousee aina kielikysymys. Esimerkiksi Helsingin Sanomien uutispäällikkö Kimmo Pietisen mukaan esteitä palkkaamiselle ei olisi, jos työnhakija hallitsisi Suomen kielen erinomaisesti.²⁶

²⁶ Alustus Tiellä tasavertaisuuteen -konferenssin mediatyöpajassa 17.12.2002.

Kysyin toimittajina valtamediassa työskenteleviltä haastateltavilta heidän omia kokemuksiaan kielestä sekä näkemyksiään kielitaidon merkityksestä yleensä suhteessa valtamediaan pääsyyn. Toimittajat tuntuivat olevan yksimielisiä, että kielen osaaminen on tärkeää lehdissä, mutta tv:n puolella täydellistä hipovan kielitaidon vaatimus on perusteeton. Vähemmistötoimittajien mielestä television tulisi olla kielitaidon suhteen joustavampi väline kuin painetun median, kun kieltä puhutaan eikä kirjoiteta.

Muutama haastateltava korosti sitä, mitä vähemmistöihin kuuluvilla toimittajilla olisi tarjottavana valtamedialle: näkökulmien monipuolistumista ja "*oikeaa monikulttuurisuutta*". Haastateltavien mielestä vähemmistötoimittajien mukanaan tuoman lisäarvon tulisi painaa va'assa enemmän kuin pienten puutteiden kielitaidossa. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että isoilla mediataloilla pitäisi olla varaa kääntää myös oman toimittajan juttuja ja tarvittaessa tarjota jopa tulkin palveluksia. Toisaalta monet vähemmistötoimittajat vastustivat ajatusta maahanmuuttajien alhaisemmista työhönottokriteereistä.

Haastattelemistani kirjoittavista toimittajista yksi kirjoittaa säännöllisesti englanniksi valtamediaan kuuluvaan välineeseen, niin että tekstit käännetään toimituksessa. Suomessa kymmenen vuotta asunut haastateltu korosti itse, että hänen tilanteensa on poikkeuksellinen.

"En halunnut olla poikkeus, mutta se vain tapahtui. En rohkaise ihmisiä sanomalla, että jatkakaa vain kirjoittamista ja puhumista englanniksi, älkää opiskelko suomea ja voitte tehdä niin kuin minä olen tehnyt. Se on riskialttein ja vaikein polku päästä valtamediaan. B1

Haastateltava otti kuitenkin esille sen, miten vaikeaa aikuisena Suomeen muuttaneen on saavuttaa kirjoittavan toimittajan ammatissa tarvittava kielen taso.

"--- on pakko oppia suomen kieli, mutta ongelma on, että suomen kielellä on monta tasoa. Jos haluaa ammattimaisena toimittajana erikoistua johonkin ja tulee yhtä erilaisesta etnisestä taustasta kuin minä tulen, se on lähes mahdotonta." B1

Kielitaidon merkitys on erilainen työsuhteiselle toimittajalle kuin freelance-toimittajalle. Aamulehti on mukana kokeilussa, jossa työllistetään kahden ja puolen kuukauden työsuhteeseen maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Aamulehdessä projektin vastuuhenkilönä toimivan Maila-Katriina Tuomisen mukaan kielitaidolle asetettavat vaatimukset työsuhteessa ovat osoittautuneet kovemmiksi kuin hän itsekään osasi odottaa. Tilanne, jossa kieltä pitää käyttää työvälineenä normaalissa

työrytmissä, asettaa kielitaidolle aivan erilaisia vaatimuksia kuin arkinen kielenkäyttö. Tuominen huomauttaa, että yhtä ehdoton edellytys kuin kielitaito, on suomalaisen yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan tuntemus.

Vielä 80-luvulla tilanne on ilmeisesti ollut lehtitaloissa hieman toisenlainen. Haastateltaviin kuuluu nykyisin freelancerina työskentelevä toimittaja, joka palkattiin 80-luvulla valtamediaan kuuluvaan lehtitaloon vakituisesti kirjeenvaihtajaksi, vaikka hänen suomen kielensä vaati aluksi runsaasti toimitussihteerin korjaavaa kynää. Nykyisin toimitusten tehokkuusvaatimukset ovat ilmeisesti kovemmat. (Katso luku 4.3.3.)

Aamulehden Maila-Katriina Tuominen ei kuitenkaan halua sanoa, että ainoa tie suomalaiseen valtamediaan käy suomalaisen koulutusputken kautta tai vaatii vuosikymmenien asumista maassa. Hän ei tyrmää kääntämisen mahdollisuutta, kun kysymys on erityisen ammattitaitoisesta toimittajasta.

"Näistä ihmisistä, jotka ovat omissa maissaan tehneet ihan kovan luokan journalismia --- näyttää siltä, että heidän on aika helppo tarttua sitten kyllä asioihin. Et silloin vois jopa ajatella sitä, että sen vois tehdä sen jutun...mikäli käyttökieli on englanti, niin sen kääntäminen ei ole mikään ongelma---"

Aamulehdessä onkin kokemusta englanninkielellä kirjoittavan säännöllisen avustajan käytöstä. Työsuhteeseen rekrytoiminen lienee eri asia. Nykytilanteessa on vaikea kuvitella, että kovinkaan moni mediatalo palkkaisi toimittajaa, joka ei pysty tuottamaan tekstiä lainkaan kotimaisilla kielillä.

Tuominen pohti myös, voisiko journalistisia työtapoja muuttaa siten, että kielitaito ei nousisi työllistämisen esteeksi, esimerkiksi niin, että vastuuta jaettaisiin työryhmässä tai työpareina. Idea kuulostaa ehdottomasti kehittelemisen arvoiselta. Sen kautta voisi löytyä tapa tuoda esiin erilaisia näkökulmia ilman, että kielen taso laskisi. Mediataloja tätä nykyä puristavat tehokkuuspaineet eivät tosin suosita tämänkään tyyppistä työskentelyä ainakaan lehtipuolella. Television työkuultuurissa juttujen tekeminen yhteistyönä lienee yleisempää muutenkin.

Katsojien ja kuulijoiden väitetään usein valittavan herkästi vieraasta aksentista ja virheellisestä kielestä. Freelancereina työskennelleillä tv-toimittajilla ei ollut kokemuksia tällaisesta palautteesta. Muutama tosin arveli, että sellaistaikin olisi tullut, jos he olisivat toimineet juontajina. Työsuhteessa oleva haastateltava oli uransa alkuaikoina saanut paljon negatiivista palautetta kielitaidostaan.

"--- mä en puhunut korostuksella, mutta mä tein virheitä, koska se ei ollut mun kieli.--- Se olis ollut paljon niin kuin hyväksyttävämpää mulle sanottiin, jos mä puhuisin niin kuin korostuksella, niin silloin ihmiset voisivat..."

Ai niin kuin ymmärtää, mistä se johtuu?

Niin. " B3

Saman toimittajan mielestä tiedotusvälineiden velvollisuus on "kasvattaa" katsojia siihen, että yhteiskunta monimuotoistuu. Yleisön valituksiin eri tavalla puhutusta kielestä ei pidä hänen mielestään panna liikaa painoa.

"Ne valittelee joka asiasta, ne on aika konservatiivisia. Se on mun mielestä ehdottomasti toimittajakunnan missio kyseenalaistaa konsensusyhteiskuntaa. Meillä on niin kuin selvä tilaus siihen, että tää monipuolistuu, se tarjonta ja sisältö ja näkökulmat heijastaa myöskin sen maailman, missä me eletään. Jos me ei sitä tehdä, me ei tehdä työtämme." B3

Kysyin kahdelta TV-puolen päällikkötoimittajalta²⁷ lyhyesti näkemystä kielitaitovaatimuksista. He määrittelivät, että kielitaidon tulee "olla hallussa" ja että "tv:ssä suullinen ilmaisu on tärkeää". Erilaiset intonaatiot sen sijaan olisivat tervetulleita ja "suomen kielen ei tarvitse olla samanlainen kuin meillä muilla."

Esimerkki viihdepuolelta kertoo kenties jotain tv:n painettua mediaa joustavammasta kielitaidon tarpeesta. Englantilaissyntyinen Neil Hardwick on käsittääkseni suuren yleisön laajalti hyväksymä ja arvostama suomalaisen viihteen tekijä aksentistaan huolimatta. Hänen taustastaan ei ainakaan oman muistini mukaan ole juuri tehty numeroa. Vai suhtaudutaanko viihteen tekijöihin jotenkin suvaitsevaisemmin kuin ajankohtaisohjelmien toimittajiin? Todennäköisempää taitaa kyllä olla, että suomalaiset suhtautuvat valkoisiin länsieurooppalaisiin muita maahanmuuttajaryhmiä suopeammin.

4.3.2. Mikä estää vähemmistötoimittajien pääsyn – kenen pitäisi toimia?

Kaikki haastateltavat, myös valtamedian päällikkötoimittajat, olivat yksimielisiä siitä, että vähemmistöjen edustajia tarvitaan perusjournalismin tekijöiksi. Mistä siis kiikastaa, kun heitä ei valtamediassa kuitenkaan näy?

Vähemmistötoimittajien mielestä kyse on ennen muuta työnantajien asenteista. Yksi haastateltava peräänkuulutti erityisesti Yleisradiota julkisen palvelun laitokseksi kantamaan vastuunsa kysymyksessä. Hänen mielestään Yleisradion tulisi aktiivisesti kannustaa etnisiin vähemmistöihin kuuluvia hakeutumaan töihin, sa-

²⁷ MTV3:n uutispäällikkö Merja Ylä-Anttila ja Nelosen uutispäätötoimittaja Eero Hyvönen.

moin kuin toimittajia kouluttavien yliopistojen tulisi aktiivisesti houkutella etnisiin vähemmistöihin kuuluvia kouluttautumaan.

Koulutuksen uskottiinkin olevan yksi ratkaisun avain. Useat haastateltavat esittivät pikaisena ratkaisuna sitä, että maahanmuuttajista haravoitaisiin esiin ne, jotka aiemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella voisivat soveltua alalle ja järjestettäisiin sitten heille täydennyskoulutusta ja työharjoittelua. Muuten haastateltavat olivat sitä mieltä, että vähemmistötoimittajat pitää kouluttaa samoissa kouluissa kuin etnisesti suomalaiset toimittajat, tarvittaessa erillisten yhteiskuntarakenteeseen perehdyttävien kurssien ja kielen teho-opetuksen tukemana. Osa haastateltavista tuntui pelkäävän, että erilliset koulutusohjelmat voivat johtaa syrjintään rekrytoinneissa. Haastateltavat myös korostivat, että koulutus ja harjoittelu johtaa vain koulutettavien turhautumiseen, jos työnantajilla ei edelleenkään ole halua työllistää vähemmistötaustaisia toimittajia.

Kenen tehtävä koulutuksen järjestäminen sitten on? Vastuunkantoa toivottiin niin opetus- ja työministeriöltä, yliopistoilta kuin työnantajiltakin. Kaiken takana on poliittinen tahto, haastateltavat muistuttivat. Yleisradion Basaarin tuottaja Seppo Seppälä muistutti, että Yleisradio on luopunut kokonaan kouluttamisesta alalle, koska media-alan kouluja on Suomessa jo niin paljon. Hänen mielestään vastuussa ovat ennen muuta opetus- ja työministeriö.

Yksi haastateltava kaipasi kunnollista keskustelua myös väliaikaisten kiintiöiden mahdollisuudesta rekrytoinnissa ja koulutuspaikkojen jaossa.

Myös vähemmistöjen edustajilla itsellään katsottiin olevan vastuuta kysymyksen ratkaisemisessa. Yksi haastateltava arvioi, että hänen omassa etnisessä ryhmässään ei uskota, että suomalainen media voisi palvella muita kuin etnisesti suomalaisia. Koska suomalaisessa mediassa ei maahanmuuttajataustaisia toimittajia liiemmin näy, on myös pelkoa olla ensimmäinen yrittäjä. Toisaalta ryhmän koulutustaso on haastateltavan mukaan yleisesti varsin matala.

Toinen haastateltava muistutti, että pääsy valtamediaan vaatii aina omia ponnistuksia.

"Mä en olis selvinnyt, jos mä olisin odottanut, että joku tekis jotain asioita mun puolesta. Et se on niin kuin aina ollut mun sanoma muille maahanmuuttajille: valita vähemmän, tee enemmän. Ja myöskin vaadi, että tehdään, mutta älä odota, että joku tekee sun puolesta." B3

4.3.3. Valtamediat: Keskustelua kyllä, konkreettisia suunnitelmia ei

Tein lyhyen puhelunkyselyn suurimpien päivittäin ilmestyvien uutismedioiden (sanomalehtien ja tv:n) päällikkötoimittajille²⁸ etnisten vähemmistöjen pääsystä valtamediaan. Kysyin, onko aihepiiristä käyty keskustelua välineen sisällä ja onko laadittu konkreettisia suunnitelmia etnisistä vähemmistöistä tulevien toimittajien työllistämiseksi jollain tapaa.

Vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia. Lähes kaikissa taloissa asiaa pidettiin tärkeänä ja siitä oli päällikköportaassa keskusteltu. Vain STT:ltä kerrottiin, ettei aiheesta ole käyty keskustelua. Ohjelmaa tai suunnitelmaa vähemmistöjen työllistämiseksi ei kuitenkaan ollut valmiina tai parhailaan tekeillä millään talolla.

Välineissä ei juuri ole etnisiin vähemmistöihin kuuluvia toimittajia. Nelosen uutispäätoimittaja Eero Hyvönen kertoi, että uutisissa on käytetty avustajina vähemmistöihin kuuluvia toimittajia, erityisesti silloin, kun uutisointi on koskenut vähemmistöasioita. "Emme ole halunneet tarkastella vähemmistöasioita vain ulkopuolelta", Hyvönen perusteli.

Aamulehti taas on työllistänyt Maahanmuuttajat-sivun kirjoittajien lisäksi kahta maahanmuuttajataustaista freelancekuvaajaa ja yhtä freelancetoimittajaa.

MTV3:n uutispäällikkö Merja Ylä-Anttilan mukaan Huomenta Suomi-ohjelman suhteen on keskusteltu vähemmistöön kuuluvan toimittajan palkkaamisesta. "Myös kesätoimittajia on katseltu sillä silmällä. Ei kyllä hirveästi ole ollut tarjontakaan."

Tarjonnan puutteen kesätyö- ja harjoittelupaikkojen täytössä mainitsi myös Helsingin Sanomien uutispäällikkö Kimmo Pietinen.

Yleisradiossa vähemmistöasioita pohditaan kahdessakin elimessä: tasarvotoimikunnassa ja noin vuosi sitten käynnistetyssä Moninaisuus-foorumissa. Moninaisuus-foorumin mandaatti pitää kuitenkin sisällään lähinnä ohjelmistopoliittikaan liittyviä asioita, ei rekrytointikysymyksiä. "Konkreettisia ohjelmia tai muuta sellaista "kättä pitempää" ei ole vielä valmisteilla," sanoo kummankin elimen puheenjohtajana toimiva johtaja Ann Sandelin.

²⁸ Helsingin Sanomat: uutispäällikkö Kimmo Pietinen, Nelonen: uutispäätoimittaja Eero Hyvönen, Turun Sanomat: päätoimittaja Raimo Vahtera, MTV3: uutispäällikkö Merja Ylä-Anttila, STT: toimituspäällikkö Olli Kemppainen, Aamulehti: vastaava päätoimittaja Matti Apunen, Yleisradio, johtaja Ann Sandelin.

Keskustelujen perusteella vaikuttaa siltä, että mediataloissa on aivan vastikään herätty pohtimaan vähemmistöjen esittämisen lisäksi myös heidän pääsyään tekijöiksi. Tehokkuuspaineiden lisääntyminen on viime aikoina vähentänyt muutenkin mediatalojen rekrytointia, ja myös etnisesti suomalaiset toimittajat ovat saaneet tottua pätkätöiden ketjuttamiseen ja freelancerin töihin. Vähemmistöihin kuuluville tie työsuhteeseen on varmasti vielä kivisempi. Freelance-toimittajuus lienee tällä hetkellä ainakin kielimuuriin törmääville maahanmuuttajille realistisempi polku valtamediaan. TV-puolella yleistynyt ohjelmien osto ulkopuolisilta tuottajilta voisi tarjota mahdollisuuksia myös etnisille vähemmistöille. Etnisesti suomalaisten ja vähemmistötaustaisten toimittajien yhteisissä, pienissä tuotantoyhtiöissä voisi olla helpompaa toteuttaa uudenlaisia ohjelmaideoita kuin isoissa ja jähmeissä mediataloissa.

Yleisradion asema julkisen palvelun mediatalona on vähemmistökysymyksessä keskeinen, sillä sen velvollisuus on palvella ohi markkinatalouden lakien yhteiskunnan kaikkia ryhmiä. Maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen toimikunta esittää mietinnössä *Hallittu maahanmuutto ja tehokas kotoutuminen* (Sisäasianministeriö 1997), että Yleisradio kehittäisi maahanmuuttajille omakielistä ohjelmatoimintaa sekä radiossa että tv:ssä. Ruotsissa on lähdetty siitä, että julkisen palvelun radion tulee tarjota suurimmille maahanmuuttajaryhmille omakielistä palvelua. Sveriges Radio lähettääkin ohjelmaa suomen, saamen, meänkielen ja romanin lisäksi peräti 12 maahanmuuttajakielellä (Minoriteternas medier 2002, 44). Ohjelmaa lähetetään maahanmuuttajakielillä kieliryhmän koosta riippuen 30–120 minuuttia viikossa (emt.).

Suomessa sen sijaan Ylen Radio Finland supisti vieraskielistä palveluaan vuonna 2002 korkeimman päättävän elimensä eli hallintoneuvoston päätöksellä. Tällöin tehtiin yleispäätös, että Yleisradio ei tarjoa ulkomaankielistä palvelua ja ainoastaan venäjä jäi poikkeukseksi.²⁹

Yleisradiolaki sanoo eri kieliryhmien palvelemisesta seuraavaa:

"Toiminnan tulee julkisen palvelun erityisinä tehtävinä:

4) kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielisiä kansalaisia ja tuottaa palveluja saamen, romanin ja viittomakielellä sekä soveltuvin osin myös maan muille kieliryhmille; (746/1998)"

Palvelu toteutunee tyydyttävästi tällä hetkellä vain ruotsinkielisen vähemmistön suhteen. Yleisradion hallintoneuvoston periaatepäätös vain kotimaisiin kieliin tapahtuvasta palvelusta on kummallinen, kun maahanmuuttopolitiikassa kuitenkin viralliseksi tavoitteeksi on asetettu monikulttuurinen yhteiskunta ja kotoutuminen,

²⁹Tieto perustuu puhelinkeskusteluun Radio Finlandin päällikön Juhani Niinistön kanssa.

jossa kotoutuvat eivät menetä omaa kieltään ja kulttuuriaan. Myös Yleisradion hallintoneuvosto on poliittinen elin: sen asettaa eduskunta. Jostain syystä kotouttamispolitiikka ja viestintäpolitiikka eivät tunnu kohtaavan toisiaan. Ruotsissa maahanmuuttajakielinen lähetystoiminta on varmistettu lainsäädännöllä. Kun vähemmistökielen puhujia on tietty määrä, Sveriges Radion on tarjottava ohjelmaa tällä kielellä. Maahanmuuttajakielisen tuotannon järjestäminen on epäilemättä kallista ja käytännössä hankalaa, kun Suomessa maahanmuuttajaryhmät ovat kuitenkin pienempiä kuin Ruotsissa. Tätä raporttia varten haastatellut vähemmistömedian edustajat kuitenkin välittivät selkeää viestiä vähäisenkin omakielisen ohjelman tärkeydestä (katso luku 4.1.3.) Tarvitaan siis poliittista halua tunnustaa omakielisen ohjelman merkitys sekä osana Yleisradion tasapuolista palvelua että osana maahanmuuttajien tehokasta kotouttamista. Kenties keskustelu piakkoin kasvavasta vierastyövoiman tarpeesta herättää poliitikot miettimään maahanmuuttajille tarjottavien palvelujen merkitystä.

5. Matkalla kohti monikulttuurista mediakenttää

Haastatteluissa omasta mediasta puhuttaessa esiin nousi ennen muuta oman median merkitys kotoutumisen edistäjänä. Omalla medialla on merkitystä myös etnisen identiteetin ylläpitäjänä ja rakentajana. Toimivaa monikulttuurista yhteiskuntaa ei kuitenkaan saavuteta vain etnisten vähemmistöjen oman median avulla. Jos etnisten vähemmistöjen ääni ei kuulu lainkaan valtamediassa, julkista dialogia yhteiskunnan eri ryhmien välillä ei synny. Pohdin näitä seikkoja tässä luvussa haastattelujen näkemyksistä inspiroituneena. Aluksi esitän muutaman ajatuksen etnisten vähemmistöjen Suomessa vielä varsin pienimuotoisesti hyödyntämistä yhteisöradioista ja internetistä, joilla voisi tulevaisuudessa olla suurempikin rooli vähemmistöjen mediana.

5.1. Yhteisöradio ja internet vähemmistöjen välineinä

Yhteisöradiot ovat etnisten vähemmistöjen välineenä kiinnostavassa asemassa oman median ja valtajulkisuuden välissä. Ne ovat kuuluvuusalueellaan kaikkien saatavilla, mutta pystyvät ja pyrkivät palvelemaan pieniäkin erityisryhmiä.

Yhteisöradiot ovat jo nykyisellään merkittävä etnisten vähemmistöjen media. Paljon olisi kuitenkin vielä saavutettavissa, sillä yhteisöradioilla on etnisiä vähemmistöjä ajatellen paljon hyviä puolia.

Yhteisöradioiden missioon kuuluu kansalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen, joukkoviestinnän demokratisointi ja omaehtoisen ohjelmatoiminnan edistäminen. Etnisten vähemmistöjen ääneen päästäminen sopiikin yhteisöradioiden toiminta-ajatuksen loistavasti. Yhteisöradioissa ei myöskään jouduta painimaan kaupallisen yhdenmukaisuuden paineiden kanssa.

Yhteisöradiot eivät kysele alan koulutusta. Kuka tahansa pääsee tekemään ohjelmia, sillä radiot kouluttavat tekijänsä. Omassa ohjelmassa voidaan käsitellä yhteisölle merkityksellisiä asioita omasta näkökulmasta. Radio-ohjelmalle yleisön laajeneminen ei merkitse kustannusten kasvua samoin kuin lehdelle, jolla lukijakunnan kasvaessa kasvavat myös painokulut. Monissa maahanmuuttajakulttuureissa on totuttu ennemmin kuuntelemaan radiota kuin lukemaan. Omakielinen ohjelma tavoittaa myös lukutaidottomat ja samalla ylläpitää äidinkieltä. Erityisen tärkeää tämä on maahanmuuttajien lapsille.

Yhteisöradioiden suurin ongelma lienee se, että radiot eivät kuulu kuin rajatulla alueella eikä yhteisöradioaate ole meillä Suomessa levinnyt kuin Helsinkiin ja Turkuun. Muualla asuvia vähemmistöjen edustajia yhteisöradioihin panostaminen ei siis palvelisi.

Yhteisöradioiden toimintaperiaate on, että radiot rahoittavat itsensä ohjelma-ajan myynnillä. Maahanmuuttajaohjelmien tekijöiltä ne eivät ole perineet maksua lähetyksajasta, vaan ovat hakeneet ohjelmille rahoitusta radiona. Tällä hetkellä etnisten vähemmistöjen ohjelmatoimintaa yhteisöradioissa rajoittaa selkeästi rahoituksen vähäisyys ja epävarmuus. Olisi äärimmäisen tärkeää, että kotouttamisesta vastaavat viranomaiset hahmottaisivat vähemmistöjen omien radio-ohjelmien mahdollisuudet kotoutumisen edistämässä ja etnisen identiteetin ylläpitämisessä.

Internetistä ei Suomessa vielä löydy monia merkittäviä vähemmistöjulkaisuja, mutta muualla Euroopassa internetin merkitys julkaisuareenana kasvaa. London School of Economicsissa mediaa ja vähemmistöjä tutkivan Myria Georgioun mukaan verkkoviestinnällä on erityistä merkitystä transnationaaleille diasporisille yhteisöille.

Georgioun mukaan diasporisten yhteisöjen verkkoviestintä haastaa valtakulttuurin asettamat rajat, jotka jakavat "meitä ja muita", esimerkiksi "suomalaisia" ja "ulkomaalaisia". Verkkoviestinnän mukanaan tuoma kustannusten ja professionalismin vaatimusten lasku luo vähemmistöille uusia mahdollisuuksia siirtyä tuotantopuolelle ja tekijöiksi mediassa ja siten taistella kulttuurista ja poliittista poissulkemista vastaan, jota valtamedia edistää. Yksi verkkoviestinnän etu on myös sen tarjoama mahdollisuus jossain määrin ohittaa valtion kontrolli. (Georgiou 2002, 3–6).

Georgiou toteaa, että internetistä on tullut merkittävä tila esimerkiksi kurdiyhteisölle sen diasporassa. Kurdit ovat kohdanneet fyysisessä maailmassa marginalisointia ja poissulkemista. Internetistä he ovat löytäneet tilan, jossa voivat vapaasti esittää vaatimuksia kurdivaltiosta sekä kurdikulttuurin ja kielen varjelemisesta ja toisaalta myös neuvotella etnisen ryhmänsä sisällä siitä, mitä "kurdius" nykypäivänä merkitsee.

Suomessa tehtävistä internet-julkaisuista ehkä huomattavin on kurdijulkaisu *Dengê Kurd*. Sitä lukee ja siihen kirjoittaa kurdiyhteisö ympäri maailman. Julkaisuun tekijä tunnistaa edellä mainitun internetin edun, kyvyn välittää valtion kontrollista vapaata kommunikaatiota.

"--- lehti ei olisi postissa koskaan päässyt Turkkiin eikä Iraniin --- enkä olisi saanut sieltä minäkäänlaisia artikkeleita, mulle tulee esimerkiksi Iranista yliopistotason professorin taholta julkaisu- ja --- Siinä mielessä tätä internet on avannut mulle ihan maailman. Tavallaan rikkonut kaikki

nämä sensuurin- ja kieltämisrajoja ja niin kauan kuin tää jatkuu, niin mun mielestä se (internet) on paras mahdollisuus mitä etenkin kurdijournalismilla diasporassa on.

Tekijä muistuttaa kuitenkin myös internetin rajoituksista. Internetiä tällä hetkellä eniten käyttävät kurdit ovat nuoria, diasporassa asuvia henkilöitä, jotka eivät useinkaan osaa lukea ja kirjoittaa kurdiksi. Ensimmäisen sukupolven taas on vaikeaa päästä internetiin tai se tuntuu muuten hankalalta ja vieraalta välineeltä. Tottumattomuus välineen käyttöön ja verkkoon pääsyn ongelmat rajoittavat internetin merkitystä epäilemättä muissakin etnisissä ryhmissä.

5.2. Oma media tekee tärkeää kotouttamistyötä

Maahanmuuttajien oman media tekee merkittävää työtä oman etnisen ryhmänsä jäsenten kotoutumisen hyväksi. Oma media kertoo ihmisten parhaiten ymmärtämällä kielellä ja esitystavoilla suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen käytännöistä. Moni maahanmuuttajamedian tekijä kokee kotoutumisen edistämisen julkaisunsa tärkeimmäksi tehtäväksi.

Maahanmuuttajayhteisöt ovat Suomessa niin pieniä, että niillä ei ole mahdollisuuksia pyörittää julkaisutoimintaansa puhtaasti kaupallisin perustein. Nykyinen lähinnä opetusministeriön tukeen perustuva julkinen tukijärjestelmä taas ei ole riittävä takaamaan toiminnan jatkuvuutta. Pienimuotoisuudesta ja jatkuvuusongelmista huolimatta monet maahanmuuttajajulkaisut ovat merkittävä osa mediakenttää omalle etniselle ryhmälleen ainakin tietyllä alueella. Maahanmuuttajien oma lähetys- ja julkaisutoiminta voisi kytkeytyä osaksi kuntien kotouttamisohjelmia, joista kanavoitaisiin rahaa maahanmuuttajien oman median turvaamiseen jatkuvalla pohjalla. Samalla tiedotusyhteistyö viranomaisten ja vähemmistömedian tekijöiden välillä toimisi luontevasti.

Monilla maahanmuuttajamedian tekijöillä olisi haluja julkaista myös Suomen kielellä. Siihen niillä ei kuitenkaan ole resursseja: se vaatisi esimerkiksi mahdollisuutta maksaa jonkin verran palkkaa tekijöille. Suomeksi julkaiseminen olisi yksi askel kohti etnisten vähemmistöjen näkyvämpää asemaa koko yhteiskunnassa. Se myös tarjoaisi maahanmuuttajille mahdollisuuden hakeutua dialogiin muiden etnisten ryhmien kanssa omista lähtökohdistaan ja itse haluamallaan tavalla. Valtaväestön ja muiden etnisten ryhmien dialogi on harvinaista valtamediassa, niinpä kaikkia pyrkimyksiä siihen kannattaisi tukea.

5.3. Oma media rakentaa ja ylläpitää identiteettiä

Oma media ei ole pelkkää ympäröivästä yhteiskunnasta tiedottamista. Oma media pitää äidinkieltä ja kulttuuriperinteitä elävinä. Valtamedian usein niin ongelmalähtöisen esitystavan vastapainoksi se esittää elämässään onnistuneita maahanmuuttajia. Se luo areenan, jossa vähemmistöön kuuluvalla on mahdollisuus argumentoida ja keskustella. Valtamedian ei yleensä koeta tällaisia mahdollisuuksia tarjoavan. Oma media auttaa myös rakentamaan ja ylläpitämään etnistä identiteettiä. Yksi haastateltava sanoi, että Suomessa *maahanmuuttaja* on *ei-kukaan*, passiivinen olento, jolla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä. Oman julkaisun tehtävä on silloin auttaa rakentamaan toisenlaista identiteettiä, niin että *”ihmisistä, jotka ennen olivat ei-kukaan, tulee joku”*.

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että monet maahanmuuttajat seuraavat liikaa lähtömaasta lähetettäviä satelliittikanavia. Suomi tai ruotsi jää oppimatta eikä elämä muutenkaan suuntaudu kohti uutta asuinmaata. Nykymaailmassa yksilön elämässä merkitykselliset siteet eivät kuitenkaan pysähdy asuinmaan rajojen sisäpuolelle. Ihmiset paitsi konkreettisesti liikkuvat, myös ylittävät etäisyyksiä ja rajoja uuden kommunikaatio- ja viestintäteknologian avulla yhä jokapäiväisemmin. Uuden kielen oppiminen voi toki hidastua satelliittikanavien seuraamisen vuoksi ja eristymisen vaarakin on olemassa, jos maahanmuuttajan ainoa media on lähtömaan satelliittikanava. Yksilön suhde lähtömaahansa on kuitenkin osa identiteettiä, josta ei noin vain voi eikä ole syytäkään riuhtoa itseään irti. Suhde lähtömaahan samoin kuin muut Suomen rajat ylittävät siteet voivat olla myös yksilön elämää rikastuttava elementti. Ja jos asiaa haluaa tarkastella koko yhteiskunnan hyödyn näkökulmasta, nämä henkilöt voivat jossain vaiheessa hyödyttää tiedoillaan ja näkemyksillään vaikkapa suomalaista journalismia tai liike-elämää.

Myös vähemmistöjen oma media saattaa keskittyä Suomen rajat ylittäviin ympäristöihin. Esimerkiksi yksi haastattelussa käsitelty julkaisu keskittyy lähtömaan tilanteesta tiedottamiseen.

Viranomaiskielen termi kotoutuminen sisältää ajatuksen, että Suomesta pitäisi tulla "koti" täällä asuville maahanmuuttajille. "Koti" on kuitenkin kaikkea muuta kuin yksiselitteinen käsite. Maahanmuuttajat voivat kiinnittyä moneen maantieteelliseen paikkaan. "Koti" voi löytyä vaikka ihmissuhteista. (Huttunen 2002, esim. 50–53 ja 97–102).

Tätä kiinnittymisen ja siteiden moninaisuutta heijastaa myös maahanmuuttajien mediankäyttö ja oma media.

5.4. Oma media vai valtamedia – molempia tarvitaan

Vaikka oma media onkin tärkeä kanava vähemmistöjen itseilmaisulle, se ei voi yksin vastata etnisten vähemmistöjen äänen kannattelemisesta. Vähemmistöjen omat välineet tavoittavat kuitenkin varsin pienen osan yhteiskunnan muista ryhmistä. Eri ryhmien on myös kuultava toisiaan. Muuten jäädään tilanteeseen, jossa päätöksenteossa ja muussa julkisessa elämässä kuuluu vain valtaväestön ääni ja vähemmistöt saavat tulla esiin vähemmistöinä ainoastaan yksityisissä ympyröissä. Todellinen monikulttuurinen yhteiskunta edellyttää dialogia eri ryhmien kesken, ja siksi vähemmistöjen äänen pitää kuulua myös valtamediassa.

Haastatellut oman median tekijät kokivat valtamedian palvelevan heitä huonosti. Lähes kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että etniset vähemmistöt pääsevät ylipäänsä hyvin harvoin esille valtamediassa. Televisioon he kaipasivat Yleisradion Basaria kriittisempää maahanmuuttajaohjelmaa. Maahanmuuttopolitiikkaa ja maahanmuuttajien tilannetta rohkeammalla otteella käsittelevän ohjelman uskottiin kiinnostavan ja palvelen myös maahanmuuttajia itseään – nyt ohjelmaa tehdään vain maahanmuuttajista, ei maahanmuuttajille, pari haastateltavaa kritikoivat.

Kuitenkin moni haastateltava oli sitä mieltä, että myös etnisesti suomalaisten olisi tärkeää nähdä nykyistä enemmän etnisten vähemmistöjen edustajia, jotta ymmärrys Suomen monikulttuurisuudesta leviäisi. Pääasiassa valtaväestölle suunnatut vähemmistöohjelmat ovat siis myös tärkeitä. Mutta parhaimmillaan ohjelmat voisivat palvella kumpaakin ryhmää yhtä aikaa. Voisin kuvitella, että niin kantaväestöä kuin maahanmuuttajiaakin kiinnostaisi ohjelma, jossa puitaisiin maahanmuuttajien ja muiden huonosti työllistyneiden vähemmistöryhmien roolia esimerkiksi hoitoalan työvoimavajeen ratkaisemisessa. Tai keskusteluohjelma, jossa vähemmistöjen ja valtaväestön edustajat puhuisivat ajankohtaisista, yhteiskunnan eri ryhmien suhteisiin liittyvistä aiheista.³⁰

5.5. Vähemmistöjen pääsy valtamediaan on mahdollisuuksien avain

Valtamedian velvollisuus on heijastaa yhteiskuntaa. Suomen muuttumisen aikaisempaa monikulttuurisemmaksi pitäisi näkyä myös mediassa. Vähemmistöjen pääsyä valtamediaan ei kuitenkaan kannattaisi lähestyä vain velvoitteena, josta

³⁰Kesäaikaan TV1:n primetimeissa lähetetty keskusteluohjelma *Toista maata* on jo lupaava esimerkki maahanmuuttajuuden käsittelyn mahdollisuuksista valtamediassa. Valitettavasti sarja alkoi vasta kun suurin osa haastatteluistani oli jo tehty, joten en tässä pysty käsittelemään sen merkitystä tämän enempää.

jonkin tahon – poliitikkojen, yliopistojen tai mediatalojen – on otettava vastuu. Vähemmistöjä edustavat toimittajat tarjoavat suomalaisille mediataloille mahdollisuuden kehittää suomalaista journalismia monipuolisemmaksi ja samalla monimuotoistaa kansalaiskeskustelua ja vahvistaa demokratiaa. Ja tehdä median seuraamisen aiempaa mielenkiintoisemmaksi ja yllättävämmäksi.

Myöskään etnisten vähemmistöjen erillisjulkisuus valtamedian sisällä ei riitä. Tullevaisuudessa maahanmuuttajia ei toivottavasti enää nähdä sen paremmin erillisenä osana journalismia kuin yhteiskuntaakaan. Tällä hetkellä kenties suurin omien sivujen ja ohjelmien tarjoama hyöty on se, että erillisjulkisuus madalta huomattavasti kynnystä, joka valtamediaan pyrkivillä vähemmistötoimittajilla on edessään. Oma osasto voi parhaimmillaan toimia kotipesänä, joka rohkaisee tekemään juttuja myös perussivuille samassa välineessä. Mutta jos asenteet ovat muualla mediatalossa nuivat, vähemmistötoimittaja voi törmätä “tee vain sinne omaan osastoosi” -asenteeseen.

Kielitaito on journalismissa olennainen osa ammattitaitoa. Haastatellut vähemmistötoimittajat kertoivat, miten vaikeaa lapsuuden jälkeen muuttaneiden on saavuttaa painetussa journalismissa vaadittavaa kielitaitoa. Kirvestä ei kuitenkaan saisi heittää kaivon siinä vaiheessa, kun kielitaidon saavuttamisen vaikeus on tunnus-tettu. Journalismissa on kuitenkin kysymys myös juttujen ideoimisesta, näkökulmien valinnasta, tiedon hankkimisesta ja esitystavan kehittelystä; ammatti ei ole pelkkää kirjoittamista tai haastattelemista ja juontamista. Journalismissakin on mahdollista kehittää uudenlaisia työtapoja, esimerkiksi ryhmätyötä, jolloin jokaisen ryhmän jäsenen kielitaidon ei tarvitse olla samalla tasolla, mutta jokaisen panos on kuitenkin tärkeä.

Vähemmistöjen pääsy valtamediaan ei tietenkään ole koulutus- ja työvoimapolitiikasta irrallinen kysymys. Tarvitaan poliittisia päätöksiä ennen kuin voidaan saada aikaan konkreettisia koulutusohjelmia. Harjoittelu- ja oppisopimuskoulutus tarjoaisivat pika-apua toimittaja- tai muuta alalle soveltuvaa kokemusta omaavien maahanmuuttajien työllistämiseksi. Olisi tärkeää pohtia myös, miten vähemmistötaustaisia henkilöitä saataisiin houkuteltua journalistiseen peruskoulutukseen samoihin yliopistoihin, joissa etnisesti suomalaiset opiskelevat.

Kaiken tämän jälkeen mieleen nousee vielä perustavanlaatuinen kysymys. Jos pyrimme tasa-arvoiseen yhteiskuntaan, jossa kaikki ovat täysivaltaisia kansalaisia etnisyydestä, sukupuolesta ja muista vastaavista taustatekijöistä riippumatta, onko etnisyydestä syytä tehdä numeroa journalismissakaan? Jos etnisyydestä tulee itseisarvo journalismin kehittämistä pohdittaessa, vahvistuvatko eriarvoisuutta rakentavat mekanismit entisestään?

Etnisillä vähemmistöillä on kuitenkin tarve päästä pois näkymättömistä. Työttömyys on yksi tärkeä tekijä, joka sysii vähemmistöt marginaaliin. Kun emme näe vähemmistöjen edustajia töissä pankeissa, kaupoissa, virastoissa tai mediassa, he jäävät meille vieraiksi. Jotta ongelmia voitaisiin ratkoa, asioista on voitava puhua oikeilla nimillä.

En myöskään usko erojen kategoriseen kieltämiseen. Kulttuurisia eroja on olemassa, mutta ne voitaisiin nähdä rikkautena eikä hankalana ja vältettävänä asiana. Rikastuttavat kulttuurierot ja erilaisesta etnisestä taustasta kumpuavat erilaiset tavat tarkastella uutiskenttää taitavat vain ilmaantua journalismiin harmistuttavan hitaasti ellemmme ota nykyistä "yksietnisyyttä" selkeästi esille ja aktiivisesti etsi tapoja saavuttaa moninainen journalismin tekijäkunta.

Lähteet

Painetut lähteet

Hirsjärvi, Sirkka ja Hurme, Helena (2001): *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Huttunen, Laura (2002): *Kotona, maanpaossa, maailmalla: kodin merkitykset maahanmuuttajien elämäkerroissa*. Helsinki: SKS

Kyntäjä, Eve (2002): "Venäläinen Suomi." (Arvostelu teoksesta *Russian Life in Finland 1917-1939: A Local and Oral History*). *Idäntutkimus* 2/2002, 76–77.

Leitzinger (1999): "Tataarit Suomessa." Sakaranaho Tuula & Pesonen Heikki (toim.), *Muslimit Suomessa*. Yliopistopaino. Helsinki University Press.

Lepola, Outi (2000): *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Helsinki: SKS.

Levo-Henriksson, Ritva ja kevään 2000 viestinnän tutkimuskurssi (2000): *Maahanmuuttajat, mediankäyttöä ja kotoutumista tukeva viestintä*. Helsinki: Yliopistopaino.

Minoriteternas medier. Kartläggning och analys av situationen för medier som främst riktar sig till invandrare och nationella minoriteter i Sverige (2002). Tukholma: Presstödsnämnden.

Moring, Tom (2001): "Kielivähemmistöjen media." Teoksessa Nordenstreng, Kaarle ja Wiio, Osmo A. (toim.): *Suomen mediamaisema*. Vantaa: WSOY

Oinonen, Liisa (1999): *Vietnamilaisia, suomalaisia vai suomenvietnamilaisia? Pääkaupunkiseudun vietnamilaiden etnisyys ja identiteetti 1990-luvulla*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E 6 / 1999. Helsinki.

Pietikäinen, Sari (2002): "Etniset vähemmistöt uutisissa –käsitteitä ja aikaisempien tutkimuksien kertomaa." Teoksessa Raittila, Pentti (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere University Press.

Raittila, Pentti (2002): "Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000." Teoksessa Raittila, Pentti (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Tampere University Press.

Seppälä, Matti (1996): *Inkeriläisten paluumuuttajien sopeutuminen*. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Sosiaaliviraston julkaisusarja A 6 / 1996. Helsinki.

Sisäasianministeriö (1997): *Hallittu maahanmuutto ja tehokas kotoutuminen*. Ehdotus hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittiseksi ohjelmaksi. Maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan mietintö. Helsinki: Sisäasianministeriö.

Suominen, Elina (1973): *Kansalaisten tiedontarve*. Helsinki: Yleisradio.

Tuomi-Nikula, Outi (1989): *Saksansuomalaiset*. Tutkimus syntyperäisten suomalaisten akkulturaatiosta Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä. Helsinki:SKS.

Internet-lähteet

Avustukset vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasismiin vastaiseen työhön. Opetusministeriö
<http://www.minedu.fi/opm/avustukset/vahemmistokulttuuri.html>
(11.8. 2003).

Etniset vähemmistöt.
Monika, monikulttuurinen kanava.
<http://www.monika.st>
(11.8. 2003).

Georgiou, Myria: *Diasporic Communities On-Line: A Bottom Up Experience of Transnationalism*. Käsikirjoitus.
http://www.lse.ac.uk/collections/EMTEL/Minorities/minorities_docs.html
(11.8. 2003).

Kauranen, Ralf ja Tuori, Salla (2002): *Mapping Minorities and their Media: The National Context – Finland*.
<http://www.lse.ac.uk/collections/EMTEL/Minorities/reports.html>
(11.8. 2003).

Kulttuurilehtituki. Opetusministeriö.
<http://www.minedu.fi/opm/avustukset/myonnetyt2003/kulttuurilehdet2003.html>
(11.8. 2003).

Suomen perustuslaki.
<http://www.om.fi/perustuslaki/3312.htm>
(11.8. 2003)

Työryhmä: Verkkoaineisto arkistoinnin piiriin
Julkaistu 3.6.2003
<http://www.verkkouutiset.fi/arkisto/kotimaa/37131.html>
(11.8. 2003).

Yleisradiolaki
http://www.yle.fi/yleista/pelis_ylelaki.shtml
(11.8. 2003)

Liite 1. Julkaisukartoitus

Tämä etnisten vähemmistöjen oman median kartoitus perustuu Kaurasen ja Tuorin (2002) tekemään vastaavaan kartoitukseen, jota siis olen pyrkinyt päivittämään. Etnisten vähemmistöjen oman julkaisutoiminnan lisäksi olen listannut tähän valtamedian monikulttuurista sekä tietyille kielivähemmistöille suuntaamaa tarjontaa. Tämä kartoitus ei ole kaikenkattava, mutta osoittanee ainakin suuntaa siitä, minkätyyppistä julkaisutoimintaa etniset vähemmistöt harjoittavat. Olen pyrkinyt kokoamaan julkaisuista tähän listaukseen seuraavat tiedot: nimen, julkaisijan, julkaisussa käytetyt kielet, julkaisun iän sekä lyhyen luonnehdinnan sisällöstä. Paperijulkaisuista olen mahdollisuuksien mukaan selvittänyt lisäksi ilmestymistiheyden sekä painos- tai monistusmäärän. Jokaisesta julkaisuista en kuitenkaan löytänyt kaikkia näitä tietoja, joten joidenkin tiedot ovat jääneet suppeammiksi. Julkaisujen luokittelu johdonmukaisesti esimerkiksi pelkästään kielen perusteella tuntui epäluontevalta, (esimerkiksi inkerinsuomalaisten julkaisutoiminta olisi mennyt luokan suomenkielinen alle). Olenkin valinnut kulloinkin informatiivisimmaksi katsomani luokitteluperusteen (esim. maanosa, jota käsittelee; kieli, jota julkaisussa käytetään; etninen ryhmä, jolle suunnattu).

AFRIKKA

Paperijulkaisut:

The Drum

Afriikka Keskus ry, Helsinki
Yksi numero vuonna 2000

Finn-African. The Magazin for Africans in Finland

The Finn-African ry, Turku
Yksi numero vuonna 1992

Scandi-B

Nine-Steady-One Mediaworks
Kuusi numeroa 1993–1995

ALBANIANKIELINEN

Paperijulkaisut:

Bashkimi

Albaaniyhdistys Bashkimi ry, Turku
2000–2002

Epoka e Re

Berki, Tampere
Kaksi numeroa vuonna 2000

Internet:

Epoka e Re -kansainvälinen nettisivusto

<http://welcome.to/epoka.e.re>

Berki

Tutkimus- ym. tietoa albaanien kielestä ja kulttuurista

Ei päivitetty viime aikoina

(12.8. 2003)

Radio:

Albanian ääni

Lähiradio-Kansan radioliitto

Loppui v. 2002

Ohjelmat Zëri i Vendlinjes ja Përshëndetje dhe urime

Albaaniyhdistys Bashkimi

Radio Robin Hood (Turun lähiradioyhdistys)

Yhteensä 1,5 h viikossa

ARABIANKIELINEN

Paperijulkaisut:

Huna wa Hunak

Ibn-Fadlan Arabikulttuuriyhdistys

1993–1996

Arabesk

1993–1996

Kirjallisuuslehti

Radio:

Ibn Fadlanin ääni – Suomen arabiradio

Ibn Fadlan Arabikulttuuriyhdistys

Lähiradio-Kansan Radioliitto

Pääasiassa arabiankielinen

Vuodesta 1995

Ajankohtaista asiaa suomalaisesta yhteiskunnasta maahanmuuttajille

Nähaa Älmahabba

Lähiradio-TSL

Uskonnollinen ohjelma

Katkolla tällä hetkellä

Internet:

Euroopan unioniin arabiaksi

www.eu-arabic.net

Hakunilan kansainvälinen yhdistys ja Ibn Fadlan Arabikulttuuriyhdistys

Tietoa Euroopan unionia koskevista aiheista ja perustietoa Euroopan yhdentymisestä

arabiaa puhuville, rakenteilla oleva sivusto

(12.8. 2003)

Ibn-Fadlan Arabikulttuuriyhdistyksen sivusto

www.ibn-fadlan.org/index1.html

Arabian- ja suomenkielinen

(12.8. 2003)

Suomen Islamilaisen Yhdyskunnan sivut

www.rabita.fi

Arabian- ja suomenkielinen

Sisältää internet-version suomenkielisestä Annur-lehdestä

(12.8. 2003)

BOSNIANKIELINEN

Paperijulkaisut:

Bilten

Suomen Bosnialaisten Islam Yhdyskunta, Turku

Bosniankielinen

Vuodesta 1996

4–7 kertaa vuodessa, monistetaan 80 kpl kerralla

Järjestön tiedote, myös lyhyitä juttuja

Behar

Suomi-Bosnia-Hertsegovina-seura ry, Tampere/Mikkeli

1995–2001

DARINKIELINEN

Paperijulkaisut:

Maihan Quarterly

Afgaaniyhdistys – Suomi, Tampere

Nai

Salli ja Faghiri, Tampere

Vuodesta 2003

12 kertaa vuodessa, monistetaan 200–250 kpl kerralla

ENGLANNINKIELINEN

(katso myös monikulttuuriset julkaisut kartoituksen lopussa)

Radio:

Lähiradio-KaRassa maailmanuutiskatsaus Foreign Correspondent

Lähiradio-KSL:ssä musiikkiohjelma Playback

Radio Robin Hoodissa mm. UN Radio: Perspective, IPS News in English, Film Reviews in English

ETIOPIA

Radio:

Radio Etiopia

Lähiradio-Kansan Radioliitto

Amharikinkielinen

1997–2002, tällä hetkellä tauolla

INKERINSUOMALAISET

Paperijulkaisut:

Inkeriläisten Viesti

Suomen Inkeri-liitto ry

Suomenkielinen

Vuodesta 1959, kymmenen kertaa vuodessa

Inkerinsuomalaisuudesta Suomessa ja Venäjällä

Inkerin kulttuurikanava

Inkerin kulttuuriseura ry
Suomenkielinen
Vuodesta 1993, monistetaan 200 kpl
Seuran jäsentiedote, myös artikkeleja

Radio:

Inkeriradio

Lähiradio-Kansan Radioliitto, Helsinki
Tekijä: Toivo Tupin
Pääasiassa suomenkielinen

Internet:

Inkeri-sivusto [Www.inkeri.com](http://www.inkeri.com)

Ylläpitäjä: Suomen Inkeri-liitto ry
Suomenkielinen
Sisältää Inkeriläisten viestin internetversion Nettiviestin sekä Inkerin kulttuurikanavan nettiversio
(12.8. 2003)

Inkerikeskus ry:n internet-sivut:

www.inkerikeskus.fi
Suomen-, venäjän ja vironkielinen
(12.8. 2003)

INTIA

Internet:

The Findians Web Complex

www.netppl.fi/~findians/
Englanninkielinen
Sisältää internet-julkaisun Findians Briefings
Suomalais-intialaisen perheen ylläpitämä sivusto: henkilökohtaisia tarinoita, tuoreita uutisia maailmalta, asiaa syrjinnästä Suomessa ja maahanmuuttajien työllistymisestä
(12.8. 2003)

JUUTALAISET

Paperijulkaisut:

Hakehila

Helsingin juutalainen seurakunta
Vuodesta 1978
Viisi kertaa vuodessa, painos 1 000
suomen- ja ruotsinkielinen

KIINA

Internet:

Chinese Student and Scholar Association of Helsinki Universityn sivusto

www.helsinki.fi/~jrj_cssa/
Viimeksi päivitetty 15.2.2001
(12.8. 2003)

KURDI

Paperijulkaisut:

Dengê Kurd

Vaasan läänin kurdien kulttuuriyhdistys, Vaasa

Koçer, Helsinki

21 numeroa 1993–2000

Vuoden 2000 jälkeen internet-julkaisu

Dlanpar

Kurdistan National Peace and Solidarity Committee

Vuosina 1994–1997

Federation

Irakilaisten pakolaisten kv federaation Suomen osasto

7 numeroa vuonna 2000

Yhteiskunnallisia juttuja, pakolais- ja kotoutumisasiä

Federation-viikkolehti

Irakilaisten pakolaisten kv federaation Suomen osasto

Pienempi, monistettu versio edellisestä

Vuoteen 2002 asti

Hangaw

Irakin Naisten Yhdistys ry

Vuodesta 2000, 12 kertaa vuodessa

Työstä, terveydestä, perheväkivallasta ym. irakilaisille naisille

Kongre

KKAKNK

Ainakin yksi numero vuonna 1995

Korsholms flykting-tidning

Ruotsinkielinen

Mustasaaren kunnan iranilaispakolaisten julkaisu

Yksi numero 1994

Kurdish Review

Yksi numero 1978 tai 1979

Medusa

Iranin ja Irakin työllistämisyhdistys

Persiankielinen

Naisasiaa

Loppunut

Projekti

Iranin ja Irakin Työllistämisyhdistys ry

Pääasiassa kurdinkielinen

Vuodesta 1998

Kerran kuussa, kopioidaan 800 kpl kerralla

Käsittelee työelämää ja koulutusta

Radio:

Radio Hiwa
Lähiradio-KSL
Loppunut

Internet:

Dengê Kurd

www.dengekurd.com

Tekijä ja ylläpitäjä Abdoulmajid Hakki

Kurdin kummallakin päämurteella

Vuodesta 2000

Kurdeja koskevia yhteiskunnallisia ja poliittisia juttuja ympäri maailman, myös Suomen

kurdeihin keskittyviä juttuja

(12.8. 2003)

Meedia. Kurdish Resources, Study, Opinion, Kids. Links & ...

www.geocities.com/kurdifi/

Kurdiaiheisten linkkien kokoelma

(12.8. 2003)

Patriotic Union of Kurdistan Finland Committeen sivusto

<http://go.to/pukfin>

Ei ilmeisesti päivitetty vuodenvaihteen 2001/2002 jälkeen

(12.8. 2003)

ROMANIT

Paperijulkaisut:

Elämä ja Valo – Siiben ta Jang

Suomen Vapaa Romanilähetys ry

Noin viidennes sisällöstä romanikielellä, muuten suomenkielinen

Vuodesta 1965

Neljä kertaa vuodessa, painos noin 1 500 Suomessa

Kansainvälinen: julkaistaan 44 maassa kaksikielisinä painoksina

Romaniasiaa Suomesta ja muualta, uskonnollista materiaalia

Romano Boodos

Romano Missio ry

Suomenkielinen + joitakin juttuja romanikielellä

Vuodesta 1971

Viisi kertaa vuodessa, 5 000–9 000 kappaleen painos

Romaniasiaa Suomesta ja muualta, uskonnollista materiaalia

Žirikli

Suomen Romaniyhdistyksen jäsenlehti

Julkaisun määrä alottaa syksyllä 2003

Järjestöasioiden lisäksi käsittelee romanipolitiikka ja -kulttuuria

Suomenkielinen + joitakin juttuja romanikielellä

Internet:

Tampereen romanien sivusto

<http://mansetori.uta.fi/romanit/>

Romanien historiaa, kulttuuria, henkilöhaastatteluja

(12.8. 2003)

Romano Missio ry:n sivusto

<http://www.romanomissio.fi/>

Sisältää Romano Bodos -lehden verkkoversion

(12.8. 2003)

Terne Kaale

<http://mansetori.uta.fi/ternekaale/default.htm>

Nuorten verkkolehti Tampereen romanien sivustossa

(12.8. 2003)

SAKSANKIELINEN

Paperijulkaisut:

Deutsch evangelisch in Finnland

Helsingin Saksalaisen seurakunnan tiedotuslehti

Ilmestyy 12 kertaa vuodessa

Radio:

Radio Auerhahn

Lähiradio-KSL

1 h viikossa

SOMALINKIELINEN

Paperijulkaisut

Golis

Suomen Somaliland Seura, Helsinki

Vuodesta 1993, neljä kertaa vuodessa

Pääasiassa somalinkielinen, 1–2 sivua suomeksi, joitakin englanninkielisiä juttuja

Midnimo

Suomen Somaliliitto, Helsinki

Vuodesta 1999, painos 400

Somalin- ja suomenkielinen

Koor – Kamelinkello. Suomalainen somalilehti

Suomi-Somaliaseura

Vuodesta 1995 (1987–1994 nimellä Somalia tiedotuslehti)

Suomen-, englannin- ja somalinkielinen

Soof

Soof Publications / [Mohamed Ali Hassan 'Alto'](#)

1996–1998, 12 numeroa vuodessa

Somalinkielinen runojulkaisu

Radio:

Radio Sahan

Lähiradio-KSL

Asiaa naisille ja perheille Suomessa toimimisesta

Loppunut

Red Sea

Lähiradio-KSL
Somalinuorten (Somalimaa) oma ohjelma
30 min viikossa

Warsan–Suomen somaliradio

Lähiradio-Kansan Radioliitto
1 tunti kaksi kertaa viikossa

Internet:

Radio Warsanin sivusto

www.radiowarsan.com
Somalinkielinen, suomenkielinen osio rakenteilla
Keskustelupalsta, Suomen somalialaisyhteisön uutisia
(12.8. 2003)

Suomi-Somaliaseuran kotisivut

<http://personal.inet.fi/yhdistys/suomi-somaliaseura/>
Suomenkielinen
(12.8. 2003)

TAMILI

Radio:

Tamil Oosai -ohjelma
Lähiradio-KSL
makasiiniohjelma, omaa musiikkia

VIETNAM

Radio:

Vietnamese children's program – vietnaminkielinen lastenohjelma
Radio Robin Hood, Turku
Loppunut 2003

VENÄJÄ

Paperijulkaisut:

Inyje Berega
Venäjänkielinen kirjallisuuslehti
Ainakin yksi numero vuonna 2002

Kurjer Suomi

Aveline Finland, Helsinki
Ilmestynyt vain vuonna 1999

LiteraruS

Ljudmila Kol
Venäjänkielinen kirjallisuuslehti
Vuodesta 2003, 3–4 numeroa vuodessa

Spektr

Spektr Kustannus Oy

Venäjänkielinen
Vuodesta 1998 lähtien
11 kertaa vuodessa, 20 000 kappaleen painosmäärä
Jaetaan ilmaiseksi yli 70 jakelupisteessä
Opetusministeriö tukee Kaleidoskop-aukeamaa, jossa järjestöt voivat tiedottaa ilmaiseksi, myös Helsingin ja Vantaan kaupungilla omat tiedotussivut lehdessä

Severnyi torgovyi put – Pietarin kauppatie

Pietarin kauppatie oy
Venäjänkielinen
Ilmestynyt vuodesta 1993
12 kertaa vuodessa, 70 000 kappaleen painosmäärä
Ilmaisjakelu

Russkyi Svet

Tampereen venäläinen klubi
Venäjänkielinen
Vuodesta 1994
Neljä kertaa vuodessa, painosmäärä n. 500 kpl
Tiedotuslehti, tarkoitettu lähinnä klubin jäsenille eli venäläisille maahanmuuttajille Tampereen alueella

Novye Rubezi

Ostromedia
Venäjänkielinen
Ilmestynyt vuodesta 1999
Kuusi kertaa vuodessa, noin 15 000 kappaleen painosmäärä
Kaupallinen, myydään myös Baltian maissa
Sisältää viihdettä, Pohjois-Euroopan politiikkaa ja talouselämää

Radio

Radio Sputnik

Vuodesta 2001
Venäjänkielinen, kaupallinen paikallisradio
Kaakkois-Suomi ja pääkaupunkiseutu

Radio Valeriana

Lähiradio-Kansan Radioliitto, Helsinki
45 min viikossa

Do I Ot – venäjänkieliset uutiset ja koulutuksellista ohjelmaa

Kaleidoskop – venäjänkielinen satiirinen uutislähetys

Radio Robin Hood, Turku

TOK

Lähiradio-KSL
Loppunut

Internet:

Radio Sputnikin internet-palvelu

www.radiosputnik.fi

Venäjän- ja suomenkielinen, englanniksi ilmeisesti rakenteilla
(12.8. 2003)

VIRO

Paperijulkaisut:

Eesti Leht

Tampere Eesti Klubi ry

Vironkielinen

Vuodesta 1997

Neljä kertaa vuodessa, painosmäärä n. 500

Kulttuuripainotteinen aikakauslehti:

Vähemmistön identiteetin rakentamiseen liittyvää keskustelua, Suomen ja Viron politiikkaa, virolaista kulttuuria Suomessa

Internet:

Tampere Eesti Klubi ry:n sivusto

<http://sivut.koti.soon.fi/loll1/ek/>

Viron- ja suomenkielinen

(12.8. 2003)

Turu Kandi Eestlased ry– Turun seudun Eestiläiset ry:n sivusto

http://turueestlased.virtualave.net/html/est/Index_est.html

Viron-, suomen- ja englanninkielinen

(12.8. 2003)

MONIKULTTUURINEN / MONIKIELINEN

Paperijulkaisut:

Rajat rikki

Rajat rikki ry:n vuosijulkaisu, Jyväskylä

Suomenkielinen

Painos 5 000 kpl

SixDegrees

Dream Catcher Productions

Pääasiassa englanninkielinen

Painos 20 000 kpl

Jaetaan ilmaiseksi pääkaupunkiseudulla

Esittelee monikulttuurista Suomea

Radio:

Ohjelmat:

Contact

Lähiradio-Kansan Radioliitto

Powwer ry, Ray Enakimio

Englanninkielinen, 1 h viikossa

makasiiniohjelma

Meet the World in Family

Lähiradio-TSL

Familia Klubi ry

Englannin- ja suomenkielinen

Makasiiniohjelma

Radio-asetat:

Lähiradio

100,3 MHz

Kuuluu pääkaupunkiseudulla

Kansan Radioliiton, Työväen sivistysliiton, Kansan Sivistysliiton ja Folkhälsanin yhteisöradio. Kahdella ensinmainitulla maahanmuuttajien itse tuottamia ohjelmia mm somaliaksi, venäjäksi, espanjaksi, kurdiksi, ranskaksi ja englanniksi. Kansan Radioliitolla ja Työväen sivistysliitolla maahanmuuttajien koulutusta radiotoimintaan.

Radio Robin Hood

91,5 MHz

Kuuluvuusalue noin 50-70 km Turun keskustasta.

Turun yhteisöradioliiton yhteisöradio. Monikulttuurinen maanantai, jossa ohjelmaa al-baniaksi, venäjäksi, ranskaksi, englanniksi, espanjaksi ja hollanniksi ??? Koulutusta, mm. maahanmuuttajainaisille (Radio Sisar Hood -projekti).

Radio Moreeni

98,4 MHz

Yhteisö/kampusradio Tampereella

Tampereen kaupungin kulttuuritoimen tuottama uutis- ja lastenohjelmapaketti kuudella kielellä (dari, englanti, venäjä, viro, ranska, arabia).

v. 2000–2002

Internet:

Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen sivusto

<http://www.hakunila.org/>

Suomen-, englannin-, arabian-, somalian- ja venäjänkielinen

Tietoa mm. yhdistyksen palveluista ja monikulttuurisista tapahtumista

(12.8. 2003)

iTampere

<http://www.itampere.info/>

Internet-portaali Tampereella asuville ulkomaalaisille: yleistä infoa, artikkeleita Suomikokemuksista, keskustelupalsta ym.

(12.8. 2003)

VALTAMEDIA

Paperijulkaisut:

Aamulehden Maahanmuuttajat-teemasivu

Suomenkielinen

Kerran kuukaudessa

Monikulttuurinen Helsinki -sivu Helsinki Info -ilmaisjakelussa

Tuottaja ja toteuttaja Ahmed Akar

Suomenkielinen

Keskimäärin kuusi kertaa vuodessa

Radio:

Yleisradion Radio Finland:

(Helsinki 558 KHz, Turku 96.7 MHz, Tampere 88.3 MHz, Jyväskylä 87.6 MHz, Lahti 90.3 MHz, Kuopio 88.1 MHz)

Englanniksi kahdeksan minuutin uutiskatsaus päivässä.

(Laaja englanninkielinen palvelu loppui lokakuussa 1992. Samalla Radio Finland lopetti kokonaan englannin- ja ranskankielisten ohjelmien lähettämisen.)

Venäjänkielistä ohjelmaa Etelä-Suomen, Turun, Tampereen, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion alueella yhteensä 45 min (iltaohjelma) + 15 min (aamuohjelma) päivässä. Lisäksi Radio Finland välittää BBC:n venäjänkieliset uutiset (5 min kolmasti päivässä). Toisinaan venäjänkielistä ohjelmaa lähetetään noin neljä tuntia päivässä (eniten Helsingin keskiaaltoasemalla).

Erikoissuomilähetykset

Arkipäivisin viisi minuuttia hitaasti luetulla, yksinkertaistetulla suomella. Lähetys on tarkoitettu suomea vähemmän osaaville toisen tai kolmannen polven ulkosuomalaisille sekä suomen opiskelijoille.

Yleisradio, Radio Suomi:

Romanihelmiä – romano mirits

Suomenkielinen + uutiset romanikielellä

Maanantaisin klo 19.42-19.54

TV:

Turku-TV:

Jambo-monikulttuuriohjelma

Joka toinen viikko puoli tuntia

TV-Tampere

Cultural News

Uutiset ja lastenohjelmaa persiaksi, arabiaksi ja venäjäksi

La klo 17.30–18.00, uusinta su klo 17:30–18.00. Lastenohjelmaosuus myös ti klo 10.00–10:15.

Yleisradio / TV1

Basaari

Yleisradion kulttuuritoimituksen monikulttuuriohjelma.

Ma klo 17:10, puoli tuntia viikoittain (plus uusinta ti klo 13.05).

Yleisradio / TV1 ja Yle Teema

Supisuomea

Suomen kielen ja kulttuurin 12-osainen monimediakurssi ulkomaalaisille aikuisopiskelijoille.

Su klo 12.05 + uusinta ke 13.05 (aloitus 7.9. 2003).

Internet:

Radio Finlandin sivut venäjäksi ja selkosuomeksi

www.yle.fi/rfinland

Venäjänkielisillä sivuilla julkaistaan venäjänkielisten radioutisten teksti päivittäin. (12.8. 2003)

Liite 2. Haastattelut

Primaariaineisto:

- a) Etnisten vähemmistöjen oman median tekijät, 11 henkeä.
 - b) Vähemmistötaustaiset toimittajat, 8 henkeä.
 - c) Etnisesti suomalaiset tuottajatoimittajat, 2 henkeä.
- Yhteensä: 21 henkeä
Huom! Yksi haastateltava edustaa sekä ryhmää a että b

Primääriaineiston sukupuolijakauma:

Ryhmä a: yksi nainen, kymmenen miestä

Ryhmä b: kolme naista, viisi miestä

Ryhmä c: yksi nainen, yksi mies

Haastateltavien ensisijaisesti edustamat välineet:

- a) Lehti: seitsemän haastateltavaa, radio: kolme haastateltavaa, internet: yksi haastateltava
- b) Lehti: viisi haastateltavaa, tv: kolme haastateltavaa
- c) Lehti: yksi haastateltava, tv: yksi haastateltava

Sekundaariaineisto:

- a) Yhteisöradioiden tuottajien/päätoimittajien haastattelut. Lähiradio-KaRa: päätoimittaja Seppo Julin, Lähiradio-TSL, tuottaja Olli Sydänmaa, Radio Robin Hood: Jyrki Yrttiaho.
- b) Puhelinkysely johtavien päivittäisten uutisvälineiden (sanomalehti ja tv) päällikkötoimittajille. Otokseen kuuluivat Helsingin Sanomat: uutispäällikkö Kimmo Pietinen, Nelonen: uutispäätoimittaja Eero Hyvönen, Turun Sanomat: päätoimittaja Raimo Vahtera, MTV3: uutispäällikkö Merja Ylä-Anttila, STT: toimituspäällikkö Olli Kemppainen, Aamulehti: vastaava päätoimittaja Matti Apunen, Yleisradio, johtaja Ann Sandelin.
- c) Puhelinkeskustelu Radio Finlandin päällikön Juhani Niinistön kanssa.

Liite 3. Kysymysrungot

Kysymysrunko omien julkaisujen tekijöille

1. Julkaisun historia, kielet, tekijät?
2. . Miksi alunperin perustitte julkaisun? Kenelle sitä tehdään?
3. Miten hyvin julkaisu tavoittaa kohderyhmän. Palautetta?
4. Mitä muita kanavia pitkin kohderyhmä saa vastaavaa tietoa?
5. Mikä on oman julkaisun merkitys verrattuna muihin kanaviin?
6. Miten tärkeää pitää yllä omaa kulttuuria omassa mediassa? Entä miten tärkeää tiedottaa valtayhteiskunnan toiminnasta?
7. Juttuja oman ryhmän ja valtaväestön suhteista? Rasismista? Onko niitä tärkeää käsitellä?
8. Haastatellaanko "kantasuomalaisia" koskaan? Keitä? Millaisista aiheista? Entä muiden etnisten vähemmistöjen edustajia?
9. Millaista on tehdä julkaisua? Onko erityisiä seikkoja, jotka vaikeuttavat sitä?
10. Kiireellisimmät tarpeet?
12. Tulevaisuudensuunnitelmat oman median suhteen?
13. Mikä on valtamedian merkitys yhteisönne tiedonlähteenä?
14. Pitäisikö valtamediassa olla toimittajina enemmän etnisten vähemmistöjen edustajia? Miksi?
15. Mitä mieltä maahanmuuttajien omista sivuista/omista ohjelmista? Pitäisikö maahanmuuttajien näkyä myös muualla valtamediassa?
16. Pitäisikö valtamediassa (TV, radio) olla ohjelmaa myös omalla kielellänne? Millaista?

Kysymysrunko vähemmistö-toimittajille:

1. Missä välineissä työskennellyt Suomessa? Millainen koulutus- ja ammattitausta?
2. Millaisia kokemuksia valtamediassa työskentelemisestä? Erityisiä ongelmia?
3. Millaista palautetta olet saanut?

Toisen polven vähemmistötoimittajat

Kysymysten 2. ja 3. sijasta!

Onko etninen taustasi vaikuttanut

- a)työn saamiseen valtamediassa?
- b)työilmapiiriin, suhteisiin työpaikalla?
- c)palautteeseen yleisöltä?

4. Miten hyvin mielestäsi suomen kieli pitää hallita, jotta voi työskennellä valtamediassa?

Mitä kieliä itse käytät työssäsi? **(voi kysyä mielipidettä myös 2. sukupolven maahanmuuttajatoimittajilta)**

5. Onko tärkeää että valtamediassa on etnisen taustan omaavia toimittajia? Miksi?

6. Saatko tehtäväksesi tietynlaisia juttuja, koska sinulla on erilainen etninen tausta? Mitä mieltä olet siitä?

7. Mitä mieltä olet vähemmistöjen omista ohjelmista/sivuista valtamediassa (esim. Basaari, Aamulehden maahanmuuttajasivu)?

8. Mitä mieltä olet vaatimuksesta, että vähemmistötoimittajien pitää päästä näkyville kaikkialle valtamediaan?

9. Mitkä ovat mielestäsi suurimmat esteet vähemmistöjen pääsulle toimittajiksi? Mitä pitäisi tehdä? Kenen kuuluisi ottaa vastuu?
10. Millaista koulutusta tarvitaan?
(Oma koulutusohjelma maahanmuuttaja-toimittajille, samoihin kouluihin valtaväestön kanssa, lyhytkursseja, täydennyskoulutusta...)
10. Miltä luulet tulevaisuuden näyttävän vähemmistötoimittajien ja valtamedian suhteen?

Kysymysrunko etnisesti suomalaisille tuottajatoimittajille

1. Mikä on sivun/ohjelman perusidea? Miten kauan tehty? Kenen idea? Miten välineessä suhtauduttiin siihen? Onko suhtautuminen muuttunut?
2. Millaisia kokemuksia? Erityisiä positiivisia seikkoja? Erityisiä ongelmia?
3. Millaista palautetta yleisöltä?
4. Pitäisikö maahanmuuttajien näkyä nykyistä enemmän valtamediassa? Miksi?
5. Mitä esteitä tällä hetkellä?
6. Miten hyvää suomen kielen taitoa maahanmuuttaja-toimittajilta tulisi mielestäsi edellyttää?
7. Miksi maahanmuuttajilla on omat sivut, omat ohjelmat? Pitäisikö heidän näkyä kaikkialla valtamediassa? Näetkö muutosta tulevaisuudessa?
8. Mitä tarvitaan, jotta maahanmuuttaja-toimittajia saataisiin enemmän? Asennemuutos? Koulutus? Keiden/minkä tahojen pitäisi ottaa vastuu ja toimia?
9. Miten näet tulevaisuuden maahanmuuttaja-toimittajien ja valtamedian suhteen?